

Thorsdagen den 17 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 samt protokollsutdrag för den 16 i denna månad.

§ 2.

Fortsattes behandlingen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 24, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Fjerde Hufvudtitel; och förekom i ordningen:

Punkten 14.

Såväl denna punkt som de *följande punkterna till och med den 19* biföllos; dock under hänvisning till de Kammarens beslut, som voro afvikande från Utskottets förslag och alltså påkallade ändring i den af Utskottet, näst efter 17 punkten meddelade uppgift rörande denna Hufvudtitels slutsumma.

Punkten 20.

Herr Mankell: Jag har redan förut under debatten om denna hufvudtitel haft tillfälle att uttala min åsigt, att en jemnvigt emellan debet och kredit i budgeten endast kan åstadkommas genom minskning i utgifterna, samt att tillgripande af befintliga kassor för bristens betäckande icke kan vara annat än en nödhjelpsutväg för en gång. Jag anser därför såsom en skyldighet för mig att föreslå nedsättning i de anslag, hvilkas behof jag tilltror mig att kunna bedöma, och som synas mig vara för högt tilltagna.

Jag erkänner villigt, att mycket kan vara nyttigt och behöfvt, som dock icke för tillfället är absolut nödvändigt. Men enligt min åsigt är det blott till detta sednare, som man under nuvarande förhållanden bör bevilja anslag, och det här ifrågavarande behöfvet torde icke kunna räknas dit.

Jag har blifvit ytterligare styrkt i min åsigt om nödvändigheten af att nedsätta vissa anslag genom den utgång, frågan om anslag till beväringens vapenöfningar efter all sannolikhet kommer att erhålla. Sannolikt skall nemligen Första Kammarens åsigt segra vid den gemensamma

voteringen i frågan. I händelse af en sådan utgång anser jag, som jag ofvan redan omnämnt, att beväringensfonden icke bör få användas till bekostande af dessa öfningar, utan att medel dertill måste anskaffas på annat sätt.

Här hafva visserligen blifvit framställda åtskilliga mer och mindre lyckade beräkningar för fyllande af den brist, som uppkommer, men det torde emellertid böra medgifvas, att dessa beräkningar icke äro fullt säkra, åtminstone icke så säkra, att man kan lita på, att de skola slå in. Det torde då vara bättre att taga det säkra för det osäkra, och det säkraste lärer väl vara att nedsätta utgifterna.

Derföre vågar jag föreslå, att af de 616,000 R:dr, som för nästa år äro afsedda till gevärsstillverkningen, icke må användas mera än det öfverskott af 416,000 R:dr, som, enligt hvad den Kongl. Propositionen upplyser, af föregående anslag för detta ändamål återstår, men att de 200,000 R:dr, som Utskottet i detta hänseende nu tillstyrkt, icke måtte af Kamraren beviljas.

Såsom skäl härför ber jag att få andraga följande. Af den Kongl. Propositionen synes ganska osäkert, huruvida gevärsfabrikerna under år 1870 hinna förfärdiga eller förändra så många gevä, som påräknas, nemligen:

af Carl Gustafs faktori	10,000 stycken
„ Husqvarna „	8,400 „
„ Artilleriverkstäderna	3,000 „

Summa 21,400 stycken,

hvilka skulle kosta 616,600 R:dr. I afseende på bedömande af det antal gevä, som föregående år kunnat tillverkas inom landet, ber jag att få anföra några siffror, hemtade ur det statsrådsprotokoll, som åtföljde den Kongl. Propositionen. Den 1 Februari 1869 funnos af nyaste modell 37,500 gevä. Den 7 Januari 1870 funnos 52,978 stycken, hvaraf synes att under loppet af år 1869 allenast 14,578 stycken förfärdigats. Husqvarna faktori hade under år 1868 endast kunnat göra 4,500 och 1869 endast 4,800. Tvifvelaktigt synes då, att samma faktori 1870 skulle kunna förfärdiga 8,400. Äfven i afseende på Carl Gustafs faktori synes osäkert, om det, som under föregående år, af skäl att det icke haft nödiga maskiner i ordning, endast kunnat förfärdiga ett mindre antal gevä, år 1870 skulle kunna lemna ända till 10,000. Dylka ungefärliga beräkningar hafva vanligtvis icke slagit in, utan de förfärdigade beloppen hafva gemenligen något understigit beräkningarne. I följd häraf torde behållningen till år 1871 sannolikt blifva större än 412,000 R:dr och sålunda möjligen räcka till för 1871 års tillverkning. Skulle dock detta visa sig icke blifva fallet, är det ingalunda för sent att vid 1871 års riksdag bevilja felande medel för samma år. På det sättet tror jag, att utan hinder och afbrott i tillverkningen det nu ifrågasatta extra ordinarie anslaget af 200,000 R:dr helt och hållet eller åtminstone delvis kan undvikas.

Någon fara för brist i händelse af hastigt påkommande krig torde icke heller behöfva fruktas, då vid detta års slut 73,000 nya gevä finnas färdiga, hvilket antal är tillräckligt för det infanteri, som vi vid början af ett krig kunna skicka i fält, och som, äfven med beräkning af två klasser beväring, icke öfverstiger 60,000 man. 13,000 gevä

finnas således kvar för arméens första ersättningstrupper. Detta gäller innevarande år. Om under nästa år icke skulle tillverkas mer än 14,500 gevär, skulle vi dock vid det årets slut hafva nära 90,000 gevär; och ett sådant antal torde obestriddigen vara tillräckligt för vårt första behof vid ett krig.

Jag tillåter mig härförutan att framkasta den anmärkningen, att det möjligen icke är skäl att på förhand förfärdiga ett alltför stort antal gevär af nuvarande modell, emedan, såsom man känner, gevärens beskaffenhet oupphörligen undergår förändringar. Nya upptäckter göras oupphörligen vid gevärsfabrikationen, och dessa föranleda till antagande af andra modeller. Jag tror derföre, att man i denna fråga bör göra något återhåll och ej i förråden hopa flera gevär af den nu begagnade modellen, än som är oundgängligen behöfliga.

På grund af hvad jag sålunda anfört, föreslår jag, att Kammaren ej måtte bevilja det begärda extra anslaget till gevär af 200,000 R:dr, hvarjemte jag instämmer i Utskottets förslag att nedsätta anslaget för tillverkning af kopparpatroner till 40,000 R:dr, hvarigenom således punkten efter mitt förslag skulle få följande lydelse: "att Riksdagen må, med afslag å Kongl. Maj:ts begäran om extra anslag för tillverkning af nya och förändring af äldre infanterigevär, för tillverkning af kopparpatronerna anvisa för år 1871 ett extra anslag af 40,000 R:dr."

Grefve Posse: Jag var icke närvarande, då Herr Mankell började sitt anförande, och har således icke kunnat följa hans tankegång, men så vidt jag kunnat sluta till af hvad jag hörde, yrkade han en nedsättning uti ifrågavarande anslag.

Jag får förklara, att, ehuru jag, såsom Herrarne torde hafva erfarit, icke hyser stora betänkligheter vid att inskränka anslag till öfningar, jag alltid sökt efter min förmåga understödja de anspråk, som framställts på anslag till materiel åt arméén, för så vidt nemligen dessa anslag varit af beskaffenhet att kunna med fördel användas under den tid statsregleringen afser. Med denna inskränkning åsyftar jag det yrkande jag gjort om nedsättning i det stora vapenanslag, som vid 1868 års riksdag af Kongl. Maj:t begärdes, och som, enligt hvad man nu villigt medgifver, var större, än att det kunnat användas under statsregleringsperioden.

Jag eger den uppfattning, att det första vilkoret för arméens tjenstbarhet är, att den har dugliga vapen; och *det* är ett behof, som icke kan fyllas när som helst, utan deraf måste ovilkorligen finnas ett på förhand bildadt förråd.

Sedan man nu blifvit ense om, huru gevären böra vara konstruerade, är det alltså, efter min åsigt, Representationens pligt att lemna det anslag, som erfordras för att fylla det antal gevär, som är för arméén nödigt. I den Kongl. Propositionen finner Kammaren, att vederbörande Statsråd för ifrågavarande anslags användande redogjort på ett sätt, som bör vara öfvertygande, att det belopp, som till gevärstillverkning fordras, icke är större, än att det kan under statsregleringsperioden användas; och Stats-Utskottet har derföre, efter min uppfattning, handlat välbetänkt, då det tillstyrkt detta anslag.

För min del anhåller jag derföre, att Kammaren måtte bifalla Stats-Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Abelin: Jag kan icke neka till, att förslaget om nedsättning eller rent af indragning af det anslag, som för nästkommande år ifrågasatts för tillverkning af nya tidsenliga gevär åt Svenska arméen och Svenska folket, hos mig väckt en smärtsam öfverraskning. Upphofs-mannen till detta förslag har såsom den första grunden derför anført nödvändigheten af att reglera Statens utgifter så, att ökad beskattning må kunna undvikas, och den ofta uttalade åsigten om sparsamhet må blifva en sanning. Sparsamhet är — jag erkänner det villigt — i sin grundsats vacker och — jag erkänner det ännu villigare — i sin tillämpning så väl i det enskilda som i det allmänna lifvet en verklig dygd, men talet om sparsamhet — detta ord, som jag lärt mig fatta i hela dess stränga, bjudande betydelse — är mig likväl motbjudande, då det förekommer mig som en fras. Och en tom fras måste det anses vara, då, såsom nu är fallet, den påyrkade sparsamheten i sina följder skulle innebära slöseri, ett lättsinnigt slöseri med dyrbara arbetskrafter och måhända med något ännu dyrbarare — våra landsmäns blod.

Man har ofta på detta rum tillförene uttalat den åsigt, att man framför allt bör med nödiga vapen förse våra stridskrafter, och denna Kammare har, hyllande denna åsigt, aldrig nekat att votera frikostiga anslag till detta ändamål. Ja! man har här till och med gått så långt, att man sagt: "Gif oss blott dugliga vapen, så behöfva vi icke någon öfvad armé!" Häruti ligger påtagligen en stor öfverdrift, och den minsta eftertanke säger oss, att så väl det ena som det andra är ett lika nödvändigt vilkor för att vi skola kunna med hopp om framgång möta fienden, men det bevisar emellertid, hvilka tänkesätt Kammaren förut hyst i denna fråga. Så mycket mer smärtsamt har det varit att höra det nu framställda förslaget, desto heldre som det kommit från en person, hvilken själf är medlem af vårt försvar.

Förbisåge man än vigten för vårt försvar derutaf, att hela folket egde goda vapen och vore förtroligt med dessa vapens skötande, så måste man likväl se till, att den rörliga arméen må vara dermed försedd. Vår armé, mobiliserad, skulle, med inberäkning af endast två beväringsskasser, uppgå till en infanteristyrka af omkring 56,000 man. Nu gifves det olika beräkningsgrunder för gevärsbehovet under krigstid. Man har såsom en lämplig grund för beräkningen af detta behof sett uppgifvas tre gevär på hvarje infanterist utaf arméen i fält; men i allmänhet har man antagit, att behovet af gevär bör beräknas till 50 procent utöfver samtliga stridskrafternas styrka, landstormen äfven inberäknad. I förra fallet skulle alltså erfordras 168,000 och i det sednare omkring 250,000 stycken gevär; och för hvarje fall skulle sålunda återstå en högst betydlig brist att fylla, innan gevärsbehovet blefve, såsom sig bör, tillgodosedt. Vid sådant förhållande kan det icke vara klokt att nu inskränka gevärstillverkningen ända derhän, att fabrikationen skulle nedgå med 7 å 8,000 gevär om året. Herr Mankell har visserligen uppställt andra beräkningsgrunder för vårt behof än de ofvannämnda. Jag vill ingalunda underskatta hans auktoritet i frågan; men det må förlätas mig, om jag såsom

en ännu större auktoritet betraktar den erfarenhet, som härutinnan vunnits uti krigförande länder, och låter denna jemte mitt eget omdöme ligga till grund för den utrustning jag skulle vilja se gifvas åt arméen.

Vid bedömande af det ifrågavarande anslagets tillräcklighet är att märka, att för tillverkning af kopparpatroner begärts ett anslag af 80,000 R:dr, men som Stats-Utskottet föreslagit att nedsätta till 40,000 R:dr. Den årliga förbrukningen af dylika patroner inom arméen uppgår för det närvarande till 1,300,000 stycken. Att ersätta ensamt denna, medtager en kostnad, efter $3\frac{1}{2}$ öre per hylsa, af 45,500 R:dr, hvadan det nu tillstyrkta anslaget icke är ens för detta ändamål tillräckligt. Det vore emellertid från Krigsstyrelsens sida ett allt för stort förbiseende af dess pligt att låta tillverkningen af patroner härvid bero, så länge ännu icke det oundgängligaste behofvet för fältutrustning vore fylldt; och jag vill ock förklara, att, om jag skall sitta vid styret, komma minst dessa 40,000 R:dr, hvilkas beviljande Stats-Utskottet nu afstyrkt, att från gevärsanslaget läggas till anslaget för kopparpatroner. Det antal kopparpatroner, man hos oss antagit såsom nödigt att ständigt hafva i förråd, är för öfrigt i sjelfva verket jemförelsevis ganska ringa. Det utgör endast ungefär 178 patroner per man af den rörliga arméen, eller ungefär samma belopp som man i andra länder ansett nödigt att i första hand utdela på arméen för att följa denna åt. I Preussen är denna första fältutrustning ("Feldchargirung") bestämd till 169 patroner per man, hvarjemte Krigsministern har att bestämma öfver storleken af tvänne fältutrustningar, som derjemte ständigt skola hållas i reserv. I Würtemberg utgör ammunitionsutrustningen 350 patroner per infanterigevär, deraf 160 stycken per man äro afsedda att följa de stridande trupperna och resten utgör reservammunition, o. s. v. Det är således, efter min uppfattning, af nöden att lägga dessa 40,000 R:dr från gevärsanslaget till anslaget för kopparpatroner, på det förrådet af dessa må kunna något ökas; men anslaget för anskaffande af nya gevär blir ock redan härigenom för det afsedda ändamålet otillräckligt.

Men saken har äfven en annan sida. Här har blifvit taladt om nödvändigheten af att ordna administrationen så, att sparsamhet iakttagas, och man har med rätta, såsom ett vilkor därför, framhållit, att man bör från det ena året till det andra kunna beräkna sina tillgångar för att derefter ordna förvaltningen. Denna sats visar sin sanning äfven här. Om jag nu, sedan ett visst slag af gevär blifvit antaget såsom modell och maskiner för tillverkningen deraf anskaffade, skulle inskränka fabrikationen, så skulle jag nödgas att antingen afskeda en del af personalen eller ock låta flera maskiner stå obegagnade; och i hvilketdera fallet som helst skulle derigenom det mindre antal gevär, som skulle tillverkas, i sjelfva verket blifva dyrare, än om fabrikationen finge ostörd fortgå i den skala, hvori den nu kan bedrivas.

Herr Mankell har förklarat, att fabrierna icke skulle kunna tillverka det antal gevär, som uppgifvits.

Jag har ingen anledning att sätta i tvifvelsmål riktigheten af de uppgifter, jag i detta hänseende erhållit från vederbörande myndigheter, som säkerligen äfven lemnat dem i öfvertygelse, att de skola hålla streck. Man har till och med sagt mig, att fabrikationen med något ökad ar-

betstid skulle kunna uppdrivas än högre. Att gevärsstillverkningen under förlidet år icke motsvarade beräkningen, har sin förklaring *dels* deruti, att inom Kronans faktori en mängd förändringar i inredningen samt tillbyggnader då måste vidtagas, och *dels*, hvad Husqvarna faktori beträffar, att det då ännu icke hade alla maskiner i ordning. Reparationsverkstäderna åter voro då så upptagna med reparation af gamla, från regementena inkomna gevä, att de nödgats lemna arbetet med förändring af de nya å sido.

På de skäl jag nu anfört, och i betraktande af den beredvillighet, denna Kammare alltid visat, att förse arméén med nödiga vapen, anser jag mig icke böra misströsta om sakens utgång.

Jag har här ej rätt att fordra och fordrar icke heller något annat målsmanskap för arméén, än det jag sjelf utöfvar, men jag tror mig, såsom Svensk medborgare, ega rätt att vänta, det representanten icke ser bort ifrån eller låter sin blick af tillfälliga beräkningar skymmas för folkets rätt att i främsta rummet vara försvaradt. Vår armé är ett uttryck af Svenska folket; och den, som förbiser armééns utveckling för sina ändamål, förbiser äfven Svenska folkets behof. Jag önskar därför, att Kammaren icke måtte lyssna till det förslag, som nu blifvit framställt, utan bifalla åtminstone Stats-Utskottets hemställan.

Herr Jöns Pehrsson: Jag har vid föregående tillfällen vågat uttrycka den åsigt, att det första vilkoret för fäderneslandets försvar är, att vi ega ett tillräckligt antal vapen af bästa kända egenskaper, och att därför icke kunde uppoffras för mycket, derest dessa vapen tillverkades inom landet. Så länge landet med fördel kan använda de anslag, som Regeringen i detta hänseende begär, skall jag för min del därför icke neka att bevilja dem. Jag har i den Kongl. Propositionen sett, att för 1871 års tillverkning finnas tillgängliga af förut beviljad anslag 416,000 R:dr; och nu begäres ytterligare 200,000 R:dr. Det kan icke falla mig in att yrka förhöjning i denna sednare summa, då den ej kan nyttjas. Men jag har nu här hört sägas, att faktorierna under år 1871 icke skulle hinna tillverka så många gevä, att detta sistnämnda belopp blefve erforderligt, och att, om tillverkningen fortginge med den raskhet, att ytterligare medel för år 1871 blefve behöfliga, det årets Riksdag då vore oförhindrad att afhjelpa behofvet, hvarföre det icke skulle vara någon fara att nu nedsätta anslaget. Om jag medgifver detta, sker det, icke därför att jag anser det antal gevä, vi nu hafva, tillfyllestgörande, emedan, såsom jag nämnt, det första vilkoret för landets försvar, är riklig tillgång på fullt tjenlig materiel, utan därför att, då för det närvarande icke torde kunna inom landet användas hela summan. Därföre vill jag för min del icke motsätta mig, att den begärda summan något nedsattes.

Men det är ett annat förhållande, som jag skulle vilja anmärka, der-till föranledd af hvad som förekommer å pag. 28 i den Kongl. Propositionen. Man har sagt, att Staten icke kan tillverka någonting för så billigt pris som enskilda industriidkare. Likväl kosta gevären vid Carl Gustafs faktori endast 25 R:dr stycket men vid Husqvarna 36 R:dr. Här kan visserligen sägas, att på förra stället inga omkostnader för verk-

städer behöfva tagas i beräkning, men jag tror, att det icke heller är lämpligt att vid denna tillverkning åt Staten alltför mycket taga dessa kostnader i beräkning på det sednare stället, emedan en inrättning som denna, som är afsedd för en lång framtid, bör kunna betala sig. Jag vill visserligen icke påstå, att gevären kunna fås för billigare pris, men har endast afsett att fästa vederbörandes uppmärksamhet på detta förhållande samt hoppas, att Regeringen i detta fall gör sitt bästa.

Såsom jag förut nämnt, skall jag icke motsätta mig det, om Kam-maren anser det ifrågavarande anslaget kunna något nedsättas.

Herr Mankell: Man har påtagligen i mitt förslag velat se något helt annat än det verkliga innebär. Jag har ingalunda ifrågasatt någon minskning i gevärstillverkningen utan endast åsyftat, att anslaget skulle rättas efter det antal gevär, som möjligen kunde komma att tillverkas. Jag betvivlar nemligen, att så många gevär kunna tillverkas, som i den Kongl. Propositionen antagas, och föreställer mig därför, att vid 1871 års början mer än 416,000 R:dr skulle finnas kvar af de förut beviljade medlen, och att denna återstod skall vara tillräcklig att bekosta det årets tillverkning. Jag får erinra, att jag tillika nämnt, att, om det beräknade antalet gevär verkligen kan i år tillverkas, det vore god tid att vid nästa Riksdag bevilja de medel, som kunna komma att fattas. Jag ber att få upprepa, att icke mindre än 416,000 R:dr återstå för nästa års gevärstillverkning, och att denna summa synes vara fullt tillräcklig därför, till dess att nästa Riksdag hinner fatta sitt beslut. För min del lofvar jag, att om det då skulle visa sig, att mera penningar behöfvas för detta ändamål, jag skall vara den första att påyrka bifall till anslag derför.

Jag anser mig icke gerna böra kunna misstänkas att vilja föreslå åtgärder, som kunna lända till arméens skada. Jag tror, att min kärlek till mitt yrke och till mitt fädernesland samt min önskan att på bästa sätt kunna verka för vårt försvar äro för väl kända, för att jag skulle vara underkastad misstanken att vilja föreslå åtgärder i detta afseende, som äro mindre ändamålsenliga.

Jag får slutligen erinra om de finansberäkningar, som i går gjordes i afsigt att fylla den brist, som uppstår af 350,000 R:dr, och som, då bevärfingsfonden icke får användas så, som Stats-Utskottet föreslagit, icke kan fyllas på annat sätt än med beräkning af de nu ifrågavarande 200,000 Riksdalerna samt någon nedsättning i det begärda anslaget till befestningsarbeten. Jag kan således icke frångå de åsigt jag uttalat utan vidhåller fortfarande mitt yrkande.

Herr Wedberg: Efter det sakrika anförande vi hört af Herr krigsministern, torde Kam-maren icke tveka att bevilja det ifrågavarande anslaget. Jag skulle derföre icke hafva yttrat mig, om jag icke ansett det vara lämpligt att från min plats än vidare framhålla det skälet, att det vore ekonomiskt oklokt att icke nu bevilja anslaget, då faktorierna nu först blifvit riktigt färdiga, så att, hvad beträffar Carl Gustafs faktori, detsamma genom anskaffande från Amerika af åtskilliga dyrbara maskiner nu torde vara i stånd att tillverka ända till 15,000 gevär om året. Det synes mig derföre fördelaktigast, att det af Regeringen begärda anslag

öförändradt beviljas; och jag kan icke annat än starkt betona min öfvertygelse, att Herr Mankells förslag, för så vidt man nemligen anser vapen vara nödvändiga, icke skulle medföra någon ekonomisk vinst utan endast förlust. Jag måste därför på det ifrigaste motsätta mig detsamma och yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Almqvist: Jag har visst inom Representationen hört olika åsichter uttalas om lämpligaste sättet att ordna vårt landtförsvar, men under de år jag deltagit i Representationens förhandlingar, har jag icke hört en enda röst höjas mot anskaffandet af tillräckliga och tidsenliga vapen för arméen, och jag är förvissad om att Representationen i detta afseende fortfarande hyser samma åsichter.

Herr krigsministern har upplyst, att det antal gevär, som i händelse af arméens mobilisering, skulle blifva erforderligt, måste beräknas till två å tre stycken per man.

En föregående talare har uppgifvit, att vid först inträffande mobilisering vi icke skulle kunna uppställa större styrka än 60,000 man. Med beräkning af 2 gevär på hvar man, blir då erforderliga beloppet 120,000 gevär, men om man räknar 3 gevär på hvar man, 180,000, och om arméen skulle ökas till det högre antal, som blifvit beräknadt i förslaget till arméens omorganisation, eller till 100,000 man, erfordrades således 300,000 gevär. Jag tror därför, att det antal gevär som beräknats vid 1871 års början vara befintligt eller 73,000, är alldeles otillräckligt, om vi i händelse af krig vilja se vår stridsstyrka försedd med tillräckligt antal krigsdugliga vapen. Af Statsråds-prokollet, som finnes bifogadt Kongl. Maj:ts Proposition om Statsverkets tillstånd och behof, framgår, att man ansett vapentillverkningen böra under 1871 fortfarande med skyndsamt bedrivas. Med beräkning att under innevarande år komma att tillverkas vid Carl Gustafs gevärsfaktori 10,000, vid Husqvarna 8,000 och vid artilleriverkstäderna 3,000 stycken, skulle således, om härtill lägges det befintliga beloppet 52,000 stycken, vid 1871 års början finnas 73,000 gevär. Men då, såsom jag förut nämnt, arméen torde komma att ökas till 100,000 man, blir, antingen man nu beräknar 1 eller 2 gevär på hvar man, detta belopp alldeles otillräckligt att fylla arméens behof, i händelse densamma hålles under vapen. På grund häraf hoppas jag, att Representationen icke skall tveka att bevilja medel för anskaffande af det erforderliga antalet gevär.

Den förste talaren, som ansåg att nuvarande gevärsförrådet är tillräckligt, uppgaf att våra fabriker icke skulle vara i stånd att leverera ett större antal. Herr krigsministern har härpå lemnat svar, och jag är förvissad om att de uppgifter, han framlagt, äro fullt tillförlitliga.

Den förste talaren uppgaf äfven som ett skäl för sin vägran att bevilja det ifrågarande anslaget, att nya gevärskonstruktioner ständigt pågå, hvarigenom kunde komma att inträffa, att vi snart blefve nödsakade att antaga en annan modell än den nu bestämda. Detta är visst möjligt, ty krigsvetenskapen går ständigt framåt, och jag betviflar icke att en bättre konstruktion än den nuvarande kan uppträffa, men jag tror dock att den gevärsmodell, vi nu hafva, är fullt tillfredsställande, så att vi kunde skatta oss lyckliga, om vi hade ett tillräckligt antal gevär af denna konstruktion.

Gevärens träffsäkerhet har vid anställda skjutöfningar visat sig så öfverraskande god, att ytterst få af skotten icke träffat målet.

Vidare har den förste talaren yttrat, att det icke skulle vara någon fara att nu bevilja endast ett mindre anslag, då det icke kunde möta hinder för nästkommande Riksdag, att, i händelse af behof, bevilja ett större. Detta är visserligen sannt, men jag tror icke, att detta sätt att gå till väga vid statsregleringen är riktigt. Efter min uppfattning skulle det åstadkomma en rubbning och osäkerhet i statsregleringen, som hvarken vore rätt eller klok.

Såsom en tillgång har den förste talaren slutligen uppgifvit den besparing, som skulle uppkomma derigenom, att denna Kammare till garnisonsregementenas mathållning beviljat endast 320,000 R:dr, då Kongl. Maj:t äskat 420,000 R:dr. Men jag fruktar att man icke kan påräkna denna skilnad af 100,000 R:dr såsom en disponibel tillgång, ty man kan väl icke undgå utbetala densamma, då det visat sig att nuvarande anslaget till mathållning icke är tillräckligt och truppen måste bespisas. Dessutom kommer frågan om detta anslag, i anseende till Kamrarnes olika beslut, att afgöras genom gemensam votering.

Mycket mera skulle visserligen vara att säga i denna viktiga fråga, men då jag icke längre vill upptaga tiden, slutar jag med att yrka bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Hedengren: Förvissad att Kammaren, så väl af Herr Krigsministerns som den siste ärade talarens anföranden, blifvit öfvertygad om nödvändigheten att bevilja anslag för ifrågavarande ändamål, hade jag icke behöft taga till ordet, om jag icke såsom ledamot af Stats-Utskottet känt mig dertill uppmanad.

Då 13:de punkten af Stats-Utskottets förevarande Betänkande i går behandlades, ansåg jag, i likhet med Stats-Utskottet, att man icke borde såsom utgift anvisa den betydliga summa, som fordrades för andra klassens beväringsofningar nästkommande år, men grundade denna min åsigt endast på finansiella skäl, emedan jag trodde att beloppet lämpligast, för undvikande af skatteförhöjning, kunde hemtas från allmänna beväringsskatten. Nu ifrågavarande anslag anser jag dock böra bestridas med en direkt utgift, emedan nödvändigheten af att arméén förses med ett tillräckligt antal krigsdugliga gevär är så allmänt erkänd, att jag minst trott, det en man af facket skulle föreslå en nedsättning uti det för detta ändamål ifrågaställda anslag.

Man improviserar icke gevär och krigsmateriel, då farans stund är inne. Beväringen kan visserligen öfvas på kort tid, då krig står för dörren, en eller två månader kunna dertill måhända vara tillräckliga, men de gevär den behöfver, tillverkas icke så hastigt. Då, enligt hvad blifvit upplyst, omkring 168,000 gevär äro erforderliga för arméens första utredning i händelse af krig, anser jag det icke vara skäl att hvilat på hanen och låta faktorierna vara overksamma, sedan de nu blifvit så uppdrifna att de kunna medhinna det för året beräknade antal gevär för att efter hand fylla detta behof.

Då ett gevär förut icke kunnat tillverkas vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori billigare än till 42 R:dr, kan det nu, enligt hvad Herr Krigs-

ministern upplyst, åstadkommas för 25 R:dr, häruti dock icke inberäknad räntan å anläggningskostnaden för faktoriet och å kostnaden för anskaffande af maskiner. Detta pris finner jag för min del ganska lågt, och då vi, utan att hafva tillräckligt antal gevär i beredskap, icke kunna utan oro gå ett krig till mötes, tror jag icke något afseende böra fästas på denna jämförelsevis ringa utgift för Staten. Vi veta alla, att vi för några år sedan villigt åtogo oss en vapens katt; skulle vi nu gå i motsatt riktning och vägra detta anslag? Om också åsigtorna äro delade om huru arméén på lämpligaste sätt bör organiseras, tror jag dock, att alla äro ense om nödvändigheten att anskaffa vapen för densamma. Det skulle vara ganska olämpligt att, såsom en föregående talare yttrat, uppskjuta denna fråga, ty huru skulle Regeringen kunna ingå kontrakter om leverans af gevärspipor, hvilka nu mera kunna tillverkas inom landet samt i öfrigt uppgöra plan för gevärstillverkningens jemna fortskridande, om den icke kunde med säkerhet påräkna de för detta ändamål för hvarje år behöfliga anslag.

Man har äfven såsom ett skäl för uppskof med anslaget anført, att en ny och bättre modell snart nog kunde komma att antagas. Jag kan för min del icke finna annat, än att, såsom en föregående talare jemväl anmärkt, den nuvarande modellen uppfyller alla billiga fordringar på ett snabbt och säkert skjutande samt billigt gevär. En vinterdag för två år sedan voro Riksdagens medlemmar af Herr Krigsministern inbjudna att åse skjutöfningar på Ladugårdsgärdet, dervid soldaterna, oaktadt de i anseende till 10 å 12 graders kyla voro klädda i kapotter och frusna om händerna voro i stånd att på uppställda skottaflor med god säkerhet aflossa 10 skott i minuten, ett antal som under blidare väderlek säkerligen kunnat ökas till 12 eller 15. Om äfven ännu utmärktare modeller skulle kunna åstadkommas, tror jag dock detta kan tjena som bevis på att vår nuvarande modell är för oss tillräckligt god. På de skäl, jag nu anført, yrkar jag bifall till Stats-Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Engman: För min del får jag gifva tillkänna, att bland alla uppoffringar, vi böra göra för fäderneslandets bästa, anser jag anskaffandet af krigsdugliga gevär för den nödvändigaste. Vid 1865 års riksdag deltog jag i beslutet om anskaffande af remingtongevär och har allt sedan, så ofta frågan återkommit, sökt att med min röst bidra till att vår armé må befinna sig i tidsenligt och stridbart skick. Med vidhållande af dessa mina åsikter yrkar jag på bifall till Stats-Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Gumælius: Då en mängd anslagsfrågor på denna Hufvudtitel förekomma, hvilka tillsammans taga i anspråk ett högst anseeligt belopp, både i och för sig och i förhållande till Statens inkomster och förmåga att bära utgifter, kan det icke annat än förefalla den besynnerligt, som första gången deltagar i Representationens förhandlingar, att vid hvarje särskild post få höra, att just det anslaget är det viktigaste, och att, om Riksdagen icke beviljar detsamma, sättes Statens hela välfärd på spel. Detta var kardinalskälet, då det var fråga om nedprutande af anslaget till den stående armééns möten år 1871, detta då man ifrågasatte

afkortning af beväringens vapenöfningar; detta var också kardinalskälet vid fråga om åtskilliga andra anslag på denna Hufvudtitel. Nu anföres samma skäl, då det är fråga om anslag till anskaffande af infanterigevär och patroner. Enligt Kongl. Maj:ts Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof, skulle för anskaffande af gevär vid 1871 års ingång finnas en oupparbetad tillgång af 412,400 Riksdaler, och detta under den förutsättningen, att gevärstillverkningen vid fabrikerierna i år bedrifves med all fart. Beviljas det höga anslag, som ytterligare äskas, så måste äfven under år 1871 tillverkningen gå raskt undan, ja så raskt, att, om man några år fortsätter på samma sätt, det är fara värdt, att, medan det nu omtalade gevärshöfvet hinner fyllas, en ny modell torde ha blifvit konstruerad som måhända några år härefter gör det lika viktigt, lika oumdgängligt för vår sjelständighet, att kassera hela förrådet och offra millioner på tillverkande af en ny uppsättning.

Det har blifvit uppgifvet, att i Eskilstuna kan ett gevär tillverkas för det billiga priset af 25 Riksdaler, då det deremot vid Husqvarna kostar 36 R:dr 50 öre. Jag kan icke förstå, hvarför det icke då skulle vara skäl att för Statens räkning drifva tillverkningen i Eskilstuna i så stor skala, som möjligt, men att deremot icke alltför mycket anstränga gevärsfabrikiet vid Husqvarna med beställningar. Sådant skulle ock medföra en fördel för andra på samma gång, som besparing för Staten. Det har nemligen blifvit frågadt af en talare, hvarifrån skarpskyttarne skola få gevär, om icke Staten tillverkar ett tillräckligt antal. Jag framställer samma fråga men i motsatt syfte: hvar skola skarpskyttarne få gevär, om Staten för sitt behof lägger beslag på fabrikeriernas hela tillverkning? Af egen erfarenhet vet jag hur svårt skarpskytteföreningarne hafva att få köpa skjutgevär. Jag håller icke otroligt, att, om gevärstillverkningen är större än Statens behof, öfverskottet får afnämare inom skarpskytteföreningarne, och jag tror att Staten utan uppföring i det fallet finge sitt syfte befrämjadt. Just för dessa skarpskyttars, för denna gevärsspridnings skull önskade jag att Staten icke till det yttersta ansträngde gevärstillverkningen.

I afseende på förmågan hos gevärshöfverierna att drifva tillverkningen i så hög grad som blifvit påräknadt, har jag hört olika uppgifter. Jag vill visst icke uppträda emot Herr Krigsministern i detta afseende, men vill påpeka en anledning att sätta ett frågetecken efter en af hans uppgifter. Af bilagan N:o 3 till Kongl. Maj:ts Proposition om statsverkets tillstånd och behof finner jag att vid de tre reparationsverkstäderna, hvarest förändring af äldre gevär till en del bort verkställas, hade personalen under större delen af sistlidna året varit sysselsatt med besigtning, rengöring och inoljning af från arméen inlemnade gevär af äldre konstruktion, under hvilken tid förändringsarbetet måst helt och hållet nedläggas. När jag sedan finner att Stats-Utskottet i 27:de punkten af förevarande Betänkande velat förvägra skarpskytteföreningarne att få behålla de gamla till krigsbruk odugliga gevär, som från arméens förräder blifvit till dem utlemnade, så lär det vara att motse att reparationsverkstäderna äfven under kommande år blifva till betydlig del af sin tid sysselsatta med att besigtiga, rengöra och inolja dessa gevär, så att arbetet, med att förändra gevär, ej heller under nästkommande år torde medhinnas, och när mindre

arbete göres, behöfves väl icke så stort anslag. Utan tvifvel kommer i alla händelser Stats-Utskottets förslag att segra vid gemensam votering, om en sådan blir behöflig, men jag finner för min del icke skäl att med min röst bidraga till ett så högt anslag, som, efter all sannolikhet, icke kan komma att till fullo förbrukas under år 1871, och då man sannerligen bör tillse, hvar besparingar kunna göras, förenar jag mig i det yrkande, som framställdes af Herr Mankell.

Herr Per Nilsson i Espö: Hvertill tjenar väl en armé utan vapen? Hvad skola vi väl med en stor och öfvad krigsstyrka, om vi icke vilja förse den med dugliga och tidsenliga vapen, så att den kan i farans stund värdigt och med hopp om seger möta fienden? Då jag icke kan instämma med vissa förståsigpåare, som motsätta sig ifrågavarande anslag, yrkar jag för min del bifall till Stats-Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Staaff: Om förhållandet verkligen är sådant, som den ärade talaren från Örebro uppgifvit, att man vid hvarje särskild anslagsfråga påstår att just det anslaget är det viktigaste, så bevisar väl detta icke att anspråken äro oriktiga, utan att de äro billiga och således icke böra afslås, så att hvarthän talaren ville komma med detta påstående är för mig alldeles ofattligt.

Är den åsigten allmän hos folket, att arméen bör förseas med tillräckligt antal vapen, är detta, efter min uppfattning, en så vacker företeelse, att jag åtminstone icke vill bidraga att rubba en sådan uppfattning. Inga röster hafva höjt sig mot anslag för sådant ändamål, man har väl sagt, att vi hafva för litet vapen, men ingen har sagt att vi hafva för stort förråd. Både Gotland och Norrland hafva framställt anspråk på att erhålla vapendepåter, för att i nödens stund kunna hafva vapen till hands, och det skulle visa en vacker sinnesstämning hos Representationen att tillmötesgå dessa önsknings. Den nämnde talarens anförande om skarpskytteföreningarne och det men de skulle lida derigenom att man beviljade ifrågavarande anslag var för mig alldeles omöjligt att begripa. Jag vill dock begagna tillfället att fästa uppmärksamheten på att man i afseende på skarpskytteföreningarne icke bör hysa för stora illusioner, ty lika stort intesset för denna sak var i början lika litet är det nu och der man förr räknade hundratals skarpskyttar kan man nu knappt finna tio.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Ahlgren: Stats-Utskottets förslag har rönt motstånd från ett håll, der man borde ega skäl原因 anledning att minst vänta sådant. Man vill visserligen se arméen i farans stund försedd med vapen, men man vill icke nu under fredstid tillverka tillräckligt antal. En och annan talare har sagt, att man borde uppskjuta tillverkningen och bida tiden an, för att komma i erfarenhet af förbättrade konstruktioner, som alltjemt vidtagas, men skulle vi uppskjuta vår gevärstillverkning, tills vi finge se den bästa modellen, finge vi allt vänta i evighet, ty på krigsvetenskapens, likasom andra områden se vi ständigt nya uppfinningar och förbättringar,

hvarom emellertid torde vara öfverflödigt att erinra Kammarens Herrar ledamöter.

Hvad beträffar det som blifvit anfördt om skarpskyttekorpserna och deras behof af vapen, så tror jag att de flesta sådana korpsen hafva så dåliga finanser, att de icke nu kunna förskaffa sig några gevär. Om behof uppstår, så är det ju lyckligt, att Staten då har tillräckligt förråd att utdela äfven åt skarpskyttarne.

Förvissad om, att något vidlyftigt ordande till försvar för Stats-Utskottets hemställan i förevarande punkt icke erfordras, vill jag nu endast till densamma yrka bifall.

Herr Mankell: Då man fortfarande uti mitt förslag vill se någon-ting helt annat, än dermed åsyftats, måste jag på det bestämdaste protestera mot en sådan uppfattning. Diskussionen har, enligt min åsigt, gått öfver de gränser inom hvilka den bör hålla sig, och berört helt andra saker, än som någonsin äro af mig ifrågasatta. Jag har aldrig tänkt eller sagt, att arméén skulle sakna gevär, eller att den icke behöfde flera sådana. Deklamationer mot dylika påståenden äro alldeles utan ändamål och helt och hållet oberättigade. Hvad jag velat har endast varit att något vidare anslag för gevärstillverkning ej skulle beviljas, förr än det visat sig att detsamma nödvändigt behöfdes och kunde upparbetas.

Herr Törnfelt: Herr Talman! mine Herrar! Jag skulle hafva yrkat bifall till Kongl. Maj:ts begäran; men som jag tyckt mig höra att Herr Krigsministern velat finna sig belåten med hvad Stats-Utskottet tillstyrkt, så blir jag dervid. Jag gillar det begärda anslaget af det skäl, att jag anser att det icke är nog med hundratusentals gevär, utan tror att man bör göra gevär ända till dess man kommer upp till milliontal. Ty vårt land har så stor utsträckning, och blir det krig, så måste man vara beredd på att möta fienden på hvilken punkt som helst, då han kan stiga i land hvar som helst. Krigsmannen gör icke vapnet, men vapnet bidrager mycket till att göra krigsmannen. De flesta af Eder, mine Herrar, hafva väl icke någon erfarenhet i vapenöfningar, men många torde dock hafva sysselsatt sig med jagt, och jag frågar dem: huru mycket bidrager icke ett grannt och godt jagtgevär till hägen att idka jagt? Förhållandet är detsamma med ynglingen, som inträder i bevaringsåldern. Får han då ett godt gevär och får han behålla det under hela sin tjenstetid i likhet med soldaten, så har han uti detta alltid en påminnelse om att han är till för att försvara sitt fosterland och har tillfälle att uti sin enslighet öfva sig uti att skjuta, något som är så svårt att lära och hvilket han under sin exercistid blott alltför litet har tillfälle att inhemta. Derrför yrkar jag bifall till Utskottets förslag, på det att det en gång må blifva så mycket gevär, att hvarje vapenför Svensk man må ega ett sådant, för att deruti hafva en påminnelse om att det kan komma en tid då han måste använda det till sitt fosterlands försvar, och på det att derigenom litet mera heroisk anda må ingjutas hos våra ynglingar, som nu ofta rysa för geväret, såsom för ett spöke, då de i stället borde anse det som sin älskarinna, pussa och klappa det.

Öfverläggningen var slutad. På framställd proposition bifölls Utskottets förslag.

Utskottets yttrande näst efter 20:de punkten godkändes.

Punkten 21.

Herr Mankell: Ehuru Kammaren för ögonblicket icke torde vara hågad för besparingar och indragningar, så ber jag dock få taga mig friheten att väcka ett nytt förslag derom, stödt på samma allmänna grunder som det hvilket jag hade äran att nyss framställa. Det afser anslaget till fortsättande af Carlsborgs fästning, hvilket jag för min del tror utan fara kunna nedsättas från 100,000 R:dr till 40,000 R:dr. Såsom skäl för denna min åsigt ber jag att få anföra följande omständigheter och utredning af saken.

Medelbeloppet af anlagen för rikets samtliga fästningsbyggnader under de sednast förflutna 50 åren har varit 240,000 R:dr. Särskildt beviljades

för år 1867	398,000 R:dr,
” ” 1868	100,000 ”
” ” 1869	107,400 ”
” ” 1870	187,400 ”
samt under alla fyra åren särskildt för	
Waxholm o. s. v., ...	414,800 R:dr.
Carlsborg ”	270,000 ”
Carlskrona ”	108,000 ”
Nu begäres för 1871 för	
Waxholm o. s. v., ...	181,600 R:dr.
Carlsborg ”	100,000 ”

Summa 281,600 R:dr.

Enär statsbrist finnes och densamma icke kan afhjelpas utan besparingar, särdeles på extraordinarie utgifter, som ej äro trängande, anser jag att besparingar äfven böra göras å fästningsbyggnadsanslaget. Derjemte ber jag att få uttala den åsigten i fråga om den princip, som hädanefter i afseende på våra fästningsbyggnader bör följas, att man bör i främsta rummet koncentrera de disponibla medlen på ett visst företag, nemligen det som i den närmaste framtiden är mest behöfligt. Såsom sådant torde Stockholms skyddande mot öfverfall af en pansarflotta från sjösidan kunna anses. Anslaget till befästningarne vid Waxholm och dess omgifningar bör derföre, för att hindra dylika eventualiteter, utgå i sin helhet utan någon minskning. Deremot torde någon besparing å anslaget till Carlsborg, hvars medverkan vid försvaret blott ifrågakommer om fienden intränger djupt i landet, kunna åvägbringas. Komitéen af 1867 för granskning af fästningsbyggnaderna vid Carlsborg, Waxholm och Carlskrona påyrkade en förändring af planen för landtfrontens byggande. Häre instämde den ständiga vapen- och befästningskomitéen år 1868 samt gaf äfven fortifikationen i afseende derå några anvisningar, till dess ny plan

plan blifvit utarbetad. På grund häraf ansåg Kongl. Maj:t, att tills vidare följande arbeten borde vid Carlsborg företagas, nemligen retranchementets fullbordande — kostnaden härför beräknades skola uppgå till 1,000,000 eller 1,100,000 R:dr — dernäst slutvärnets inredning, hvilket skulle kosta 100,000 R:dr, och slutligen persedelförrädsbyggnaden, uppgående till en kostnad af 240,000 R:dr. De tvänne sednare utgifterna skulle fördelas på fyra år med 25,000 och 60,000 R:dr årligen. Vid 1864 års riksdag beviljades emellertid till 1869 års byggnad allenast 20,000 R:dr. För samma år funnos dock, om jag ej misstager mig, besparingar till lika stort belopp, eller 20,000 R:dr. Vid 1869 års riksdag äskade Kongl. Maj:t för *samma år* ytterligare 60,000 R:dr och för år 1870 100,000 R:dr. Dessa medel skulle årligen sålunda fördelas:

Retranchementets fulländande	R:dr	15,000
Slutvärnets inredning	„	25,000
Ett persedelförråd	„	60,000
	Summa R:dr	100,000

Emellertid beviljade ej 1869 års Riksdag det för *samma år* begärda anslaget, 60,000 R:dr, till persedelförrådet, så att under det året förmodligen blott följande arbeten gjordes:

Å retranchementets fulländande	R:dr	15,000
Å slutvärnets inredning	„	25,000
	Summa R:dr	40,000.

Deremot beviljades 100,000 R:dr för *innevarande år* 1870, hvilka medel sannolikt ännu ej äro använda, och persedelförrådet således antagligen ej heller påbörjadt.

Nu är min mening att med det sistnämnda arbetet tillsvidare borde anstå samt årets anslag användas till de båda öfriga arbetena, nemligen 15,000 R:dr till slutvärnets inredning och 75,000 till retranchementets fullbordande, då det är af största vikt att fästningen så snart som möjligt blir sluten och skyddad mot öfverfall af strötkorpser, hvilket, efter befästningskommitténs af 1867 erkännande ännu ej är fallet.

Då persedelförrådet således enligt min åsigt ännu ej bör ifrågakomma, så anser jag att anslaget till fästningsbyggnadens fortsättning under år 1871 bör kunna, utan att pågående arbeten behöfva afbrytas, minskas till 40,000 R:dr, nemligen för retranchementet till 15,000 R:dr och för slutvärnets inredning till 25,000 R:dr.

För mitt yrkande att persedelförrådets byggande måtte uppskjutas har jag derjemte ett annat väsendtligt skäl. Enligt nu gällande plan för fästningsbyggnaden skola förråden i fästningen blifva bombfria. Tillsammans skola de färdiga kosta 3,402,179 R:dr; men denna summa anser jag för min del vida bättre kunna användas till anläggande af fränskilda verk på sådant afstånd, att verksam bombardering hindras, då förråden på sådant sätt blifva skyddade, hvarjemte ytterligare vinnes det hufvudsakliga målet, att *Carlsborg kan tjena till replipunkt för arméén*, hvilket med den nuvarande planen ej är möjligt. Blifva förråden genom afståndet skyddade för bombardering, så erfordras till deras förvarande allenast så

kallade *permanent skjul*, hvilka äfven af åtskilliga reservanter i den ständiga befästningskomiteén blifvit föreslagna såsom ändamålsenliga. Klart är emellertid att byggnadssättet för ett bombfritt förrådshus och ett permanent skjul måste blifva helt annorlunda, hvarföre dess byggande måste uppskjutas, till dess ny plan för fästningens byggnad i dess helhet blifvit uppgjord.

I sammanhang härmed tager jag mig friheten fästa uppmärksamheten på min motion angående förändrade grunder för befästningsväsendet. Nu, om icke förr, tror jag det bör vara klart för en hvar fördelen utaf att densamma kunnat företagas i sammanhang med statsregleringen eller åtminstone blifvit af Särskildt Utskott behandlad. Skulle nemligen de åsigtter jag i denna motion och i den föregående delen af detta yttrande haft äran framställa vinna något afseende, så måste grunderna för vårt fästningsbyggande blifva någonting helt annat än de hittills varit.

Utskottet har såsom hufvudskälet, hvarför man skulle bevilja 100,000 R:dr till fästningens fortsatta byggande, anført, att "enligt de beräkningar, som blefvo sist församlade Riksdag meddelade, kunde, med hänseende till det stora antal kronoarbetareskarlar, som vid Carlsborg sysselsättas, arbetena icke utan stor ekonomisk förlust bedrifvas med mindre årsanslag än 100,000 R:dr, hvilket jemväl är för innevarande år anvisadt." Jag tager mig dock friheten att i det hänseendet påpeka, att under båda de föregående åren 1868 och 1869 anslaget till fästningsbyggnaden endast uppgått till 40,000 R:dr. Det har således visat sig, att den å fästningen förlagda arbetsstyrkan kunnat under de två sista åren sysselsättas med ett vida mindre anslag än som nu blifvit begärtd; och skulle detta ej blifva fallet i år, så har man ju alltid den utvägen qvar att afskeda de frivilliga arbetarne bland kronoarbetareskåren, hvilkas antal icke är så ringa.

Slutligen tager jag mig friheten hemställa till Herr Statsrådets och Chefens för landtförsvars-departementet öfvervägande, huruvida det ej skulle vara lämpligt att, så fort sig göra låter, koncentrera alla de anslag och arbetskrafter, som kunna finnas disponibla, på befrämjandet af Stockholms försvar mot öfverfall, så väl åt sjösidan genom Waxholms snara fullbordande efter enklaste plan, som åt landsidan genom några fränskilda verk, samt om upphörande af alla andra befästningsarbeten, till dess detta viktiga mål vore vunnet. Kronoarbetareskorpsen borde i så fall förflyttas från Carlsborg till Stockholm, de frie bland dem stadna här, men de öfriga sändas till Rindön.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, föreslår jag vördsamt att anslaget till Carlsborgs fästningsbyggnad för nästkommande år måtte ned sättas från 100,000 till 40,000 R:dr.

Herr Statsrådet Friherre Leijonhufvud: Då jag för tvänne år sedan emottog chefskapet för fortifikationen och uppgjorde mitt första förslag till statsreglering rörande våra fästningsbyggnader, låg det temligen nära till hands, att jag, i likhet med hvarje annan fackman, helst skulle önskat begära till dessa byggnader så stort anslag, som med fördel kunde användas. Ur rent militärisk synpunkt hade också detta varit fullt riktigt. Om nemligen något, som tillhör vårt försvarsväsende, redan vid ett krigs utbrott måste vara komplett och färdigt, så är det våra

fästningar. Vapen kan man i nödens stund få köpa, om man har medel, men icke så fästningar; de kunna då icke köpas till något pris, nej icke ens om man förmådde betala dem med en myckenhet guld, som i vig motvarade hvad de sjelfva skulle väga. Den Regering, som sitter vid styret måste således låta sig angeläget vara att *i tid* se till, att denna del af försvaret icke försummas, utan påskyndas och, så snart sig göra låter, bringas till fulländning, så att icke, när en gång faran påkommer, man kan mot denna Regering rikta förebråelsen att den icke gjort sin skyldighet. Men äfven Statens tillgångar måste härvid tagas i betraktande.

Jag visste det väl, ty jag hade bevistat trenne riksdagar och dessutom såsom statsrevisor lärt känna Statens finansiella ställning. Jag gick således icke ut från militärisik synpunkt vid ofvannämuda tillfälle, utan tog hufvudsakligast hänsyn till landets ekonomiska förhållanden, såsom Herrarne äfven kunna finna af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Statsverkets tillstånd och behof till sistlidne Riksdag, hvaruti bland annat förekommer rörande fortifikationsbehofven följande: "Huru önskvärdt det vore för landet, att våra fästningsarbeten kunde med mera skyndsamhet fortskrida och huru, ur militärisik synpunkt, ändamålsvidrigt och farligt det vore att draga ut på tiden med försvarsarbetenas utförande, finge man dock, enligt chefens för fortifikationen åsigt, endast sällan, synnerligen i ett fattigt land, låta de militära uppfattningarne ensamt bestämma, hvad som i sådana saker borde utföras, utan måste de vanligen modifieras, ja ofta helt och hållet underordnas landets ekonomiska förhållanden, och sålunda komme fästningsarbetena gemenligen att fortskrida vida långsammare, än önskvärdt vore för landets trygghet." Sådant var mitt resonnement, men jag tillade: "det finnes likväl, äfven ur rent ekonomisk synpunkt för anslagens förminskning en gräns, hvars öfverskridande medför en afgjord misshushållning, och anser jag denna gräns för närvarande vara i vårt land öfverskriden. Det är nemligen omöjligt att nedsätta faux frais i samma förhållande som årsanslaget, då detta sednare nedgår långt under den för arbetets jemna bedrivande lämpligaste summan. Detta är förhållandet vid hvarje större, så enskildt som allmänt arbete, men eger i ännu högre grad rum vid fästningsbyggnaderna än vid de flesta andra arbeten. Den soliditet, hvarmed fästningsbyggnader måste utföras, gör en ständig tillsyn oundgänglig och binder befälet vid arbetsplatsen, lika strängt om arbetet är helt litet, som om det vore af vidlyftigare beskaffenhet. Den personal, hvarmed fästningsarbetena utföras, nemligen kronoarbetareskarlar, är ock af beskaffenhet att behöfva mera eftersyn, än om privata arbetare ensamt användas, och på samma gång arbetskostnaden minskas genom det låga pris, hvartill kronoarbetareskarlarnes arbete uppföres i räkenskaperna, komma öfriga kostnader, och deribland en stor del faux frais, att visa en vida högre procent än eljest skulle vara händelsen."

Det var således från denna utgångspunkt jag gick ut och kom till den öfvertygelsen, att det minsta som för 1871 kunde begäras för fortsättande af fästningsarbetena å Carlsborg vore 100,000 R:dr. Man får icke heller förglömma, att arbetsstyrkan vid denna fästning går upp till fem å sex hundra, ja understundom ända till sju hundra personer, och alla dessa behöfva sysselsättas. En del af dem är privata arbetare, men

de aldra flesta tillhöra kronoarbetareskorpsen. Man kan visserligen säga, att Staten icke har någon skyldighet att skaffa dessa privata arbetare sysselsättning, och man kunde således utan vidare afskeda dem och endast bibehålla kronoarbetareskorpsen, men icke förty går detta icke så lätt för sig, ty ehuru inom kronoarbetareskorpsen finnes en och annan skicklig arbetare, är detta snarare undantag än regel, och dessutom äro merendels icke ens desse fullt pålitliga, hvarföre man funnit att det icke på något sätt är lämpligt att låta endast kronoarbetareskarlar utföra ett arbete, utan att det är nödvändigt att utspäda dem med privata arbetare.

Hvad beträffar fästningsbyggnaderna vid Waxholm har jag bestämt siffran å det äskade anslaget dels med afseende å nödvändigheten att förskaffa arbetspersonalen sysselsättning och dels med afseende å den dividend utaf hela den beräknade kostnaden för skansarbetena vid Oxdjupet, som kommer på nästa år och som måste utgå, om arbetet skall hinna fullbordas inom den tid, man tänkt sig derfor. Det vore nemligen meningen, att, om dels nu det äskade anslaget af 87,400 R:dr för nästa års arbeten beviljades och dels nästa riksdag en lika stor summa för arbetena 1872, detta verk, enligt den uppgjorda planen, skulle sistnämnda år vara fullbordadt i allt hvad som angår sjelfva skansarbetet och murverken, och att sedermera återstode jerntornen och pansarsköldarne. Vidare har jag begärt för år 1871 till försänkningarne 94,200 R:dr, eller jemnt en tredjedel af den beräknade kosnadssumman, men då ingen anmärkning i afseende å detta anslag blifvit framställd, behöfver jag dervid icke uppehålla mig.

Deremot kan jag icke underlåta påpeka, att Herr Mankell gjort sig skyldig till ett stort misstag i afseende å Carlsborgs fästning, då han säger, att sistlidne Riksdag vägrat anslag till persedelförrådshusen derstädes. Förhållandet är nemligen alldeles motsatt. Slår man upp den Kongl. Propositionen, finner man hvad af sistlidne riksdag begärdes till persedelförråden, och Riksdagen beviljade alldeles detsamma som Kongl. Maj:t äskat, eller 60,000 R:dr för 1869 och en lika stor summa för i år. Dessutom beviljades för i år till slutvärnet 25,000 R:dr och till retranchementet 15,000 R:dr, eller tillsammans 40,000 R:dr, men deremot behöfde Riksdagen icke för 1869 bevilja några medel till dessa företag, emedan då en summa af 40,000 R:dr redan förut fanns till Kongl. Maj:ts disposition för ändamålet tillgänglig. Deremot anslog Riksdagen, såsom sagdt är, att användas till förrådshusbyggnaden redan under sistlidna år 60,000 R:dr, och är nu hvarje skilling af denna summa uppbyggd, så att ej blott grunden till huset är lagd, utan ock detsamma nu börjar resa sig högt i luften. Till fortsättande af denna byggnad vore meningen att äfven för nästkommande år använda 60,000 R:dr, så att den snart nog kunde nå sin fullbordan, hvilket är af högsta behof påkalladt. Vidare har Kongl. Maj:t begärt för slutvärnets inredning 25,000 R:dr eller samma summa som hvardera af de båda sistförflutna åren för detta ändamål beviljats, och har man beräknat att, om nästa Riksdag anslår ett lika stort belopp för år 1872, detta arbete dermed skall vara fullbordadt. Angeläget är ock, att inredningen af slutvärnet med snaraste fulländas för att tjena till kasern åt garnisonen i krig, men orsaken hvarföre Kongl. Maj:t särskildt utfärdat befallning, att detta arbete nu skall forceras, är

den, att man der tänker kasernera den underbefälsskola, som redan i sommar skall förläggas till Carlsborg. Hvad slutligen vidkommer det återstående anslaget af 15,000 R:dr till fortsättning af allmänna retranchementet, så har Herr Mankell redan i sin motion medgifvit, att dessa medel äro dertill behöfliga, och de äro det verkligen i dubbelt hänseende. För det första är nemligen retranchementets fortsättande i sig sjelft af högsta vigt, och för det andra bör detsamma äfven af det skäl fortgå, att kronoarbetsstyrkan till stor del icke kan lämpligen begagnas vid de nämnda inrednings- och husbyggnadsarbetena, utan måste sysselsättas med detta, som består i jordarbete. Att åter förflytta en del af denna arbetsstyrka till Waxholm vore ändamålslost, emedan der redan förut finnes en större arbetspersonal, än som kan med fördel användas. Fångvårdsstyrelsen, som inser, att sysslolösheten vore för dem det största förderf, och att det vore bättre om de finge stå och gagnlost ösa vatten, än att göra rakt ingenting, försöker också alla möjliga utvägar för att skaffa dem sysselsättning.

Att Herr Mankell har sina särskilda tankar om Carlsborg såsom fästning, har jag erfärit af hans motion, men vill ej nu vidröra detta ämne. Jag har läst åtskilligt af Herr Mankell och är med honom af lika åsigt i flera fall, men icke i detta, och anser jag ej heller, att Kammaren, såsom han önskat, nu bör uppskjuta med beviljande af anslaget till Carlsborgs fästning, till dess hans motion kommer före. Jag har sökt gifva goda skäl för mitt förslag, och då Stats-Utskottet välvilligt tillstyrkt detsamma, erkänner jag detta med tacksamhet och hoppas, att Kammaren måtte lemna sitt bifall till hvad Kongl. Maj:t i denna punkt hemställt och Utskottet förordat.

Herr Grefve Posse: Stats-Utskottet har inom den afdelning, som i första hand behandlat detta ärende, haft tvänne afgörande skäl för sitt tillstyrkande af den Kongl. Propositionen, dels den uppfattning, som der gjorde sig gällande, att man ännu icke hade öfvergifvit systemet om det centrala försvaret, och dels den åsigten, att en mindre summa än den ifrågasatta skulle blifva otillräcklig för att dermed kunna sysselsätta den på Carlsborg befintliga arbetsstyrkan. Det har, som vi alla minnas, sedan lång tid tillbaka varit en stridsfråga inom landet, huru man skulle ordna vårt befästningsväsende, och det var, som jag tror, den afiidne Konung Carl XIV Johan, som först genomförde tanken på det centrala försvarets företräde, och som slutligen lyckades att få det erkändt och Carlsborgs fästning under anläggning. Det synes mig alldeles tydligt, oakadt jag icke är en man af facket och således icke kan med säkerhet bedöma frågan från militärisk synpunkt, att denna tanke är riktig. I ett land med den utsträckning och de lokala förhållanden, som Sverige eger och hvilka i händelse af en egentlig invasion skulle medföra ganska stora svårigheter för fienden, att här uppehålla sig, är det väl ganska klokt att hafva en fast punkt af den beskaffenhet, att den kan antagligen försvaras mot den försvagade truppstyrka fienden kan draga dit, en punkt der man kan förvara landets dyrbarheter och det under sådana förhållanden mest dyrbara, spillrorna af dess armé och dess försvarskrafter. Denna uppfattning må vara riktig eller ej, så är den dock icke af Regeringen

eller Representationen kastad öfver bord; detta försvarssystem står ännu kvar såsom godkänt, och så länge detta är förhållandet, så måste det väl vara Representationens pligt att bevilja de för detsammias genomförande nödiga medel. Den andra omständigheten var, att då det vid Carlsborg finnes en arbetsstyrka, som Staten måste underhålla, och Staten således måste skaffa den arbete, fästningens fullbordande på detta sätt lättast kunde åstadkommas. Dessa åsigtter hafva varit både af Stats-Utskottet och Riksdagen godkända under den tid den nya Representationen varit samlad. Man har endast varit oense om det belopp, som borde beviljas, men detta fastställdes genast vid den nya Representationens första möte till den summa som nu utgår, och Stats-Utskottet har ej vid denna Riksdag funnit någon anledning, hvarför man borde än ytterligare nedsätta den. Jag tror att det är Representationens pligt att anslå penningar till fästningsbyggnadens fortsättande, och jag tror att det är en god hushållning att anslå så mycket, att man dermed kan sysselsätta den arbetsstyrka, som vid fästningen finnes. Jag ser för min del ingen utväg att nu minska det ifrågavarande anslaget, och jag önskar icke heller att så må ske. Herr Mankell har yrkat, att man borde använda ett större belopp på Stockholms befästade och ett mindre på Carlsborg, men jag håller mig vid detta tillfälle endast vid nödvändigheten af att icke minska anslaget till den sednare fästningsbyggnaden.

Herr Adlersparre: Jag kan icke annat än instämma uti mycket af hvad min ärade granne här till höger har sagt, men det oaktadt kommer jag dock till olika slutsatser med honom. Han har fullkomligt rätt uti, att man vid befästningsarbetena i vårt land bör koncentrera arbetet till hvad som för den närmaste framtiden är oundgängligen nödvändigt, liksom jag äfven instämmer i hans åsigt att Stockholms befästade, åtminstone åt sjösidan, är af aldra största vikt. Men det finnes äfven andra militäriska anordningar rörande Stockholm, hvilka jag för min del anser lika viktiga, och en bland dem är att från hufvudstaden må flyttas dessa dyrbara förråd, som ligga här för arméens utredning och hvarpå dess mobilisering i händelse af krig i så hög grad blir beroende. Just derföre anser jag att byggnaden af dessa förrådshus vid Carlsborg böra påskyndas så mycket som möjligt. Jag kan icke nog allvarligt fästa uppmärksamheten på hvilken våda för vår armé, för vårt försvar ligger deruti att, om Stockholm skulle blifva öfverrumpladt, härvarande förråd skulle i en hast förstöras eller utaf fienden bemäktigas. Jag vill derföre icke på något vilkor göra den ringaste afprutning på de 60,000 R:dr, som under år 1871 äro afsedda för uppförande af dessa förrådshus vid Carlsborg. Deremot kan det vara mycket tvifvel om riktigheten af att bygga alla dessa förrådshus med bombfria hvalf, ty, oberäknadt att de derigenom komma att kosta mera, blifva många af dem, om arméen mobiliseras, tomma, och om de förstöras gör det då mindre. Hufvudsaken är dock att få bort förråden från Stockholm, som nu är en högst blottställd gränsort. Skulle någon nedprutning ega rum å det anslag, som här i denna punkt är i fråga, så vore det å de 15,000 Riksdalerna, som äro afsedda för retranchementet åt landsidan till, ty i händelse af krig

blifva trupper alltid sammandragna vid Carlsborg, och då kunna de fullborda ifrågavarande arbete.

Men då dessa 15,000 R:dr äro en så obetydlig summa, och då de behöfvas för att kunna sysselsätta arbetskompanierna, finner jag icke heller skäl att mot denna del af anslaget göra någon invändning, hvarföre jag för min del tillstyrker, att hela det ifrågavarande anslaget måtte, såsom Stats-Utskottet föreslagit, blifva beviljad.

Herr Hörnfeldt: Vid sistlidne riksdag framställde Kongl. Maj:t en Proposition, hvaruti begärdes 160,000 R:dr för fortsättande af arbetena vid Carlsborgs fästning. Inom Stats-Utskottet uppstod då en temligen liflig diskussion om, huruvida det vore nödvändigt att bevilja en sådan summa. Den nedsattes till 100,000 R:dr eller till samma belopp, som nu är föreslaget, hufvudsakligen på det skäl som Stats-Utskottets ordförande nu framställt, eller derföre att man ansåg detta belopp alldeles oundgängligen nödvändigt för att underhålla den derstädes befintliga kronoarbeta-korpsen; och vill man göra det, så är det omöjligt att nedsätta anslaget, så vida man icke, såsom Herr Mankell, utgår från den föreställningen, att man kan afskeda hälften af kronoarbeta-klarne, hvilket jag för min del anser för omöjligt.

Herr Mankell: Jag får uttrycka min vördsamma tacksamhet för de upplysningar jag nyss erhållit af Chefen för Sjöförsvars-departementet, ehuru jag måste bekänna att det var bra oväntadt att få höra, att det anslag, som den föregående riksdagen beviljade för år 1870 till persedelförrådsbyggnaden, redan under 1869 blifvit uppbyggt. Detta var en sak som jag icke kunde hafva kännedom om, då derom icke ett ord förekommer i den Kongl. Propositionen. Är det emellertid förhållandet att persedelförrådsbyggnaden redan blifvit påbörjad, så förfaller mitt förslag helt och hållet; och jag återtager således detsamma, på grund af de upplysningar jag af Herr Statsrådet erhållit. Jag kan dock icke undgå att beklaga, om byggnaden blifvit påbörjad efter en plan, som jag för min del ogillar, med bombfria hvalf. Jag har nyss tagit mig friheten påpeka hvilka ofantliga kostnader härmed äro förenade: de gå till öfver 3,400,000 R:dr, oberäknadt alla andra kostnader för fästningens fullbordande. Jag känner visserligen icke hvilken plan nu blifvit uppgjord för fästningsbyggnaden, men om den är densamma som den hvilken uppgjordes af 1867 års befästningskomité, så kommer kostnaden för sjelfva fästningens fullbordande att uppgå till 5,000,000 R:dr och med bestyckning till 9,000,000 å 10,000,000 R:dr. Efter de upplysningar Herr Statsrådet Leijonhufvud behogat lemna, förfaller emellertid det förslag jag, då jag sist hade ordet, hade äran framställa. Jag vill endast tillägga, att jag, i likhet med ordföranden i Stats-Utskottet, är öfvertygad om det centrala försvarets nytta och riktighet, såsom kanhända det enda som för oss kan vara möjligt.

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Mankell afstått från sitt yrkande, återstod endast yrkandet på bifall till Utskottets förslag, i öfverensstämmelse med hvilket yrkande Kammaren nu fattade sitt beslut.

Punkterna 22—25.

Utskottets hemställanden under dessa punkter biföllos.

Punkten 26.

Mom. a)

Bifölles.

Mom. b).

Herr Mankell: Jag anhåller att få taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk för den af mig framställda motionen, hvilken visserligen blifvit afstyrkt af Stats-Utskottet, men dock med ett sådant medgifvande, att det möjligtvis ingifvit mig förhoppning att Kammaren kan komma att fatta ett annat beslut, än det Utskottet för sin del tillstyrkt. Utskottet säger nemligen: "Oaktadt Utskottet, lika med bemålde motionär, anser en allmännare utbredd skjutfärdighet vara ett kraftigt värn för ett folks sjelfständighet och således böra på allt sätt befrämjas, har Utskottet likväl, med hänseende till Statsverkets nuvarande ställning, ansett sig icke kunna för frivilliga vapen- och skjutöfningar tillstyrka större anslag, än Kongl. Maj:t därför äskat, helst" etc. Det har för mig, såsom jag redan förut haft äran säga, varit obehagligt att komma fram med någon sorts fordran på ökade anslag, och jag skall också så mycket som möjligt söka undvika att göra det, men jag har ansett denna sak så vigtig, att jag måst bryta mot denna min grundsats. Likväl har jag anledning att tro, det Kammaren skulle skänka bifall åt min motion, då Kammaren på en annan post bifallit en af mig föreslagen indragning, nemligen upphäfvandet af åtskilliga officersplatser vid kavalleriregementena, och derigenom vunnit en besparing på 34,000 R:dr. Det är således möjligt för Kammaren att bevilja dessa 30,000 R:dr, hvarom nu är fråga, utan att något nytt anslag behöfves, då en besparing, något öfverstigande samma belopp, genom nyssnämnda beslut redan är gjord. Jag ber att få påpeka det förnämsta skälet, som förmått mig att väcka förslag om dessa täflingsskjutningar. Det var den korta öfning vi olyckligtvis ännu kunna bestå vår beväring, och hvilken icke medgifver någon möjlighet för densamma att under den tid exercisen pågår öfva sig i målskjutning. Då skarpskytteföreningarne i hela landet visat benägenhet för frivilliga målskjutningar, så har jag ansett, att denna brist möjligen skulle kunna fyllas genom frivilliga öfningar, men på samma gång önskat att äfven de som ej äro skarpskyttar skulle få deltaga i dem. Man fann vid föregående riksdag för godt att nedsätta anslaget till skarpskytteföreningarnes understöd från 90,000 till 70,000 R:dr. Jag befarar högeligen, att det minskade intresse för skarpskyttesaken, som under den sista tiden visat sig hos folket, i icke ringa mån blifvit föranledt af detta beslut. Jag tror, att det är af särdeles vigt att återupplifva detta intresse och gifva ett bevis från statsmakternas sida, att man vill återgifva med ena han-

den hvad man tagit med den andra. Det är af sådan anledning jag tager mig friheten yrka bifall till hvad jag i motionen begärt.

Herr Ola Jönsson: För den som vid sistlidne riksdag icke medverkade till det beslut, som då fattades om nedsättning af anslaget till de frivilliga skarpskytteföreningarne, var detta beslut föga angenämt, och jag för min del minnes ännu ganska väl, hvilket resultat den gemensamma voteringen Kamrarne emellan i denna Kammare visade. Skarpskyttesaken har blifvit och blifver olika bedömd; men nekas kan icke att den är en stor idé. Man har velat påstå, att skarpskyttarne sammanträdde mera för att roa sig än för att öfva sig i vapnens bruk, men en sådan beskyllning är ganska orättvis, det vet åtminstone hvar och en som någon tid följt med en skarpskyttekorps' öfningar. Man har inom skarpskyttekorpserna funnit den aldra bästa anda, vördnad för den bestående ordningen, aktning för lagen och kärlek till fosterlandet. Man har någon gång undrat öfver, hvarför enskilda personer frivilligt underkastade sig mödor och besvär för att öfva sig i vapnens bruk. En sådan förundran kan man icke gerna hysa, då man känner den allmänna föreställningen i detta hänseende i landsorten. Många finnas nemligen bland den tänkande delen af landsortsbefolkningen som tro att vid ett fiendtligt anfall vår armé, tillsammans med beväringen sådan den nu är öfvad, icke är tillräcklig att försvara fosterlandet. Jag ville önska, att denna föreställning vore oriktig; men många hysa emellertid en sådan. Vid sådant förhållande är det väl icke att undra på, om personer, som älska sitt fädernesland och sin frihet, vilja medverka till deras försvar, helst då man vet hvilka fador som äro en följd af ett fiendtligt anfall. Det är visserligen sannt, att krigen numera till följd af den stigande civilisationen föras på ett humanare sätt än fordom, men äfven de mest civiliserade och menskliga fiender skulle tvifvelsutan vara ganska ovälkomna, och mycket värre skulle det blifva om vi skulle komma i färd med dessa råa horder, till hvilka upplysningen ännu icke trängt fram och kanske ännu icke på länge kommer att framtränga. Beslutet vid föregående riksdag — jag vågar säga det — var, åtminstone efter mitt omdöme, något förhastadt, ett misstag eller, om man heldre så vill kalla det, ett fel. För den som lika med mig anser att så var förhållandet, framställer sig här ett osökt tillfälle att godtgöra detta fel genom att till någon del bifalla Herr Mankells motion. Innan jag gör detta yrkande, vill jag i förbigående fästa uppmärksamheten på, att här hafva vi hvarje dag hört och få dagligen höra långa och granna tal om angelägenheten af att bygga jernvägar, förbättra lagar, förbättra rättsskipningen o. s. v. Jag medgifver att allt detta kan vara angeläget, något hvar för sig, men det finnes dock två saker, som efter mitt omdöme äro angelägna för oss vida utöfver allt detta, nemligen folkupplysningen och den manliga delens af folket öfvande till landets försvar. Vilja statsmakterna med mera allvar än hittills — jag begagnar detta uttryck — omfatta folkskolan och vilja statsmakterna, så långt det är möjligt att åstadkomma utan stora kostnader, bispringa den manliga ungdomens militäriska bildning, så vågar jag påstå att, i trots af den så mycket omnämnda och, ty värr, verkliga fattigdom, af hvilken vårt land och vi sjelfva lida, vi dock med lugn förtröstan och mod kunna gå framtiden och dess händelser till mötes.

Jag nämnde att ett osökt tillfälle nu erbjöde sig att godtgöra det fel, som måhända begicks vid förra riksdagen, och detta är det som jag nu vill visa. Oaktadt det nit och den kärlek man hyste för skarpskyttesaken och oaktadt all skarpskyttarnes nit och sträfvan att hålla i sig, har detta för en del skarpskyttekorpser, i anseende till de stora uppoffringar af penningar och kanske ännu mera af tid, som äro en följd af deltagandet i dem, varit en omöjlighet. Åtskilliga skarpskyttekorpser hafva måst upplösa sig. Men, mine Herrar! detta har icke skett af bristande nit eller intresse för saken, utan af rent nödtvång, och nu äro, på de ställen jag känner, en skjutkorps, ett skyttegille bildadt, på det att man ändå skall kunna öfva sig i vapuens bruk. Detta för tvifvelsutänkt goda och sin nytta med sig, ty lika angeläget som det är att en trupp kan röra sig på fältet och vet hvar den skall stå, lika angeläget är det, att truppen eger skicklighet i bruket af skjutvapen, helst för en trupp sådan som denna, hvilken är mest egnad att uppträda som landstorm. Nu stå dessa skjutföreningar utan uppmuntran eller understöd, och derföre vill jag hemställa, att man må lemna dem något litet af hvad som förut kommit skarpskytteföreningarne till godo. Jag vågar dock icke tillstyrka bifall till Herr Mankells motion helt och hållet, enär jag icke vågar begära mera än 90,000 R:dr för skarpskytteföreningarne och täffingsskjutningarne tillsammans, utan föreslå att ett anslag af 20,000 R:dr beviljas, och ber fördenskull att få afgifva detta förslag: "att Riksdagen ville till målskjutningspris och för anordnande af täffingsskjutningar, i hvilka äfven icke-skarpskyttar må deltaga, anvisa för år 1871 en summa af 20,000 R:dr, att för ändamålet användas, på sätt Kongl. Maj:t täckes närmare bestämma"; och anhåller jag, att Kammaren måtte med välvilja omfatta detta mitt förslag. Skulle Kammaren finna något mot redaktionen att aumärka, så kan den ju förändras. I hufvudsak anhåller jag om bifall till förslaget.

Herr Åke Andersson: Ehuru jag tror mig tillhöra deras antal, som vilja så mycket som möjligt hushålla med Statens medel, så förekommer det dock en och annan fråga der jag icke kan spara, och bland dem är den nu föreliggande. Då vid sistlidet års riksdag anslaget till skarpskytteföreningarne nedsattes från 90,000 till 70,000 R:dr, så väckte detta icke så litet uppseende bland folket i landsorterna. Det hette då bland dem, "att Riksdagen icke ville, att folket skulle öfva sig på frivillighetens område". Detta har icke så litet bidragit till att skarpskytteföreningarne på sednare tiden mer och mer aftynat, men det synes dock som folket och deribland vårt uppväxande släkte har fått litet insigt om vigten af öfningar i vapnens bruk. Ty i stället för eller jemte skarpskytteföreningarne hafva uppkommit skjutföreningar, hvilkas hufvudsakliga ändamål är att med färdighet både kunna ladda sina gevär och rikta dem på föremålet, skottafan. Då nu dessa föreningar icke hafva det ringaste understöd utaf Staten, utan dels sammanskjuta litet kapital och dels få välvilliga bidrag af andra utom dem stående personer, för premier åt de skickligaste, så tror jag, såsom den siste talaren mycket riktigt nämnde, att det vore skäl att Staten uppoffrade denna lilla summa för dem. Derigenom sker visst en liten inkräkning på statsregleringen, såsom förut

blifvit anmärkt: "men hinna vi öfver ån, så hinna vi också öfver bäcken" såsom det heter. Här talades i går mycket om anslaget till beväringens exercisöfningar och många förordade detsamma på det ifrigaste; men jag undrar om detta anslag motsvarar sitt ändamål. Jag har visst icke sjelf exerceerat bevärning och har således ingen erfarenhet af lärdomen deraf, och kan icke heller bedöma hvad nutidens beväringssynglingar få lära, men den erfarenheten har jag gjort, att de åtminstone icke lärt sig att skjuta, hvilket måste väl vara hufvudändamålet med exercisen: det finns 17 à 18 års pojkar som någon liten tid deltagit i skjutöfningar, hvilka hafva vida större skjutfärdighet än beväringssynglingar som exerceerat sina två terminer. Jag tror att skjutöfningar bör uppmuntras och yrkas derföre bifall till Herr Mankells motion.

Herr Granlund: Då vi nu genomgått nästan hela Fjerde Hufvudtiteln och derunder beviljat en mängd stora anslag för vårt landtförsvar, så kan man verkligen icke annat än med förundran finna, huru man nu vill afslå ett litet anslag för ett ändamål som afser uppmuntran och understöd till befördrande af skjutskicklighet bland icke allenast skarpskyttar utan äfven Svenska folket. Visserligen har å sednare tiden skarpskyttarnes antal börjat minska, men jag tror icke detta skall fortfara, om från Representationens sida man visar mera intresse för denna fosterländska idé, och jag är öfvertygad att samma fosterländska anda ännu finnes kvar såväl hos skarpskyttarne som dem, hvilka gått från dessa korpser. Vi skola tänka på huru obetydligt dessa skarpskyttar, betraktade såsom en afdelning af vårt lands försvarsväsende, kosta oss, jemförelsevis med vårt öfriga dyra militärväsende; vi böra vara dessa ynglingar och män tacksamme, som efter veckans arbete frivilligt offra sina fridagar att bilda sig som krigare. Hvad är då billigare, än att vi, fäderneslandets representanter, uttala oss för denna idé och uppmuntra den att mer och mer gripa omkring sig. Här har i fråga om bevärningen sagts, att folkbeväpningen är en lifssak för vårt fädernesland, på hvilken dettas vara eller icke vara vid ett blifvande krig ytterst beror; är det så — och ingen torde bestrida det — så kunna vi väl icke anse för mycket att bevilja dessa begärda 30,000 R:dr, som äro afsedda att utgå till anordnande af samt ammunition, premier m. m. vid täflingsmålskjutningar så väl för skarpskyttar som andra, hvilka äro och otvifvelaktigt blifva allt mer intresserade för saken. Man må äfven härvid ihågkomma, att bland dessa ynglingar, af hvilka våra skarpskyttekorpser bestå, de fleste äro medellösa och hafva icke tillfälle att göra förökade utgifter. Vidare må man taga i betraktande, att landstingen hafva bidragit med att uppsätta skjutbanor, hvilket naturligtvis skett i ändamål att befördras skjutskicklighet hos folket. Hvarföre skola vi då icke taga steget fullt ut och bevilja några ekonomiska fördelar åt dem, som egna sig åt denna sak och derigenom väcka, underhålla och uppmuntra fosterlandskänslan — och således bidraga till utvecklingen af vår folkbeväpning, det säkraste försvar vi i farans stund torde hafva att lita på.

Man har talt om, att skjutskicklighet är så nödvändig för arméens manskap, hvilket är fullkomligt sannt, men för min del får jag uppriktigt säga, att jag tror den unga, friska och lifliga skarpskytten går, i detta

som i flera hänseenden några steg före den gamla indelta soldaten, som med sina ofta några och femtio år på nacken börjar blifva något tung på foten.

En annan sak ber jag Herrarne äfven observera, nemligen att beväringens öfningar pågå endast några veckor af sommaren under två års tid, under det att skarpskyttarnes öfningar deremot pågå de flesta söndagar hela året om utom vintertiden, och på några ställen äfven en eller annan gång i veckan; hvarföre jag tror att dessa öfningar, hvilka merändels vanligen hafva en mängd åskådare bland folkets olika klasser, skola bidraga lika mycket som beväringens, om icke mera, till skjutskicklighetens utbredande inom vårt land.

Då jag sålunda anser motionärens förslag vara godt och välbetänkt, kan jag icke annat än för min del yrka bifall dertill.

Grefve Posse: Jag ber Kammaren vara förvissad, att Stats-Utskottet icke har mindre liflig sympatier för skarpskytteväsendet, än som ofta här i denna Kammare blifvit uttalade, men Utskottet har sannerligen icke kunnat handla på annat sätt eller göra en annan framställning än de gjort, när det tagit i öfvervägande det sätt, hvarpå just denna Kammart i fjor behandlade frågan, och det beslut, hvar till Kammaren då kom. Kongl. Maj:t hade då begärt 90,000 R:dr, och detta godkändes först i denna Kammare, men när sedan, på grund af Kamrarnes skiljaktiga beslut, gemensam votering företogs, förklarade denna Kammare, med 103 röster mot 69, att en mindre summa af 70,000 R:dr skulle beviljas. När Kammaren sålunda i fjor afslog det högre anslaget, så tror jag icke det hade varit rätt af Utskottet att nu tillstyrka mer, än som då beviljades; och det var detta skäl — som i och för sig synes vara ganska praktiskt — hvilket föranledde Utskottet att tillstyrka afslag å motionen, och jag tror icke att man under sådana omständigheter bör lägga Utskottet detta till last. Skulle emellertid, på sätt åtskillige af Kammarens ledamöter föreslagit, en annan mening göra sig gällande i dag, så skall jag med stor tillfredsställelse se det.

Jag gör emellertid icke något yrkande.

Herr Johan Bergström: Då skarpskytteidén först uppstod inom vårt land, hade man i allmänhet stora förhoppningar om dess framgång, men dessa hafva icke motsvarats af det sätt, hvarpå denna idé realiserats, ty den har numera, efter min tanke, afsvalnat, hvad ifvern för densamma beträffar, och skarpskytteföreningarna hafva minskats, i synnerhet i landsorterna. Detta bevisar bäst, att ett högre anslag nu icke är nödvändigt, utan att det, som Stats-Utskottet till följd af Kongl. Maj:ts Proposition tillstyrkt, bör vara tillräckligt, synnerligast som man kan antaga att föreningarna ännu mera minskas hädanefter, då anslaget följaktligen med afseende på antalet skarpskyttar blir större än man förut beräknat. Ville man åter bevilja ett anslag, som skulle kunna uppmuntra idén och ännu en gång väcka den till lif, så vore det icke nog med hvarken 70,000 R:dr eller den summan flera gånger mångfaldigad, derom är jag fullt öfvertygad; och för öfrigt tror jag icke heller att skarpskytteidén medför den nytta, som man har velat tillskrifva densamma. Då det nu dessutom

visat sig, att det i fjor beviljade anslaget — om hvilket Stats-Utskottets ordförande nyss tillkännagaf, huru beslutet tilkom, icke ännu blifvit till fullo uttaget af de skarpskytteföreningar som finnas, så kan jag icke förstå annat, än att den summa, Stats-Utskottet föreslagit, äfven nu är tillräcklig, hvarföre jag för min del yrkar bifall till Stats-Utskottets Ut-låtande och afslag å Herr Mankells motion.

Herr Grafström: Då bifall till Herr Mankells motion med den deri föreslagna summan 30,000 R:dr redan blifvit förordadt, behöfver jag icke vidlyftigt yttra mig i denna sak. Men jag ber få framhålla, att förhållandena i år äro väsendtligt olika mot i fjor, då nedsättningen frän 90 till 70 tusen R:dr berodde derpå, att medel ännu funnos qvar af det gamla anslaget, och sparsamheten, hvilken som vi veta, var lika stor då som nu, gjorde derföre att man trodde sig kunna ingå på en dylik nedsättning. Nu har dock, såsom af bilagan N:o 3 till Kongl. Maj:ts Proposition (sid. 37) synes, förhållandet blifvit annorlunda, ty det heter der: "denna behållning är dock på långt när icke tillräcklig till kostnadernas bestridande för inrättandet af de för skarpskytteföreningarne och arméens gemensamt afsedda skjutbanor i landets särskilda delar." Det är naturligt, att när inom landet komma att finnas så många skjutbanor, dessa komma att hos folket i väsendtlig mån upplifva begäret att vinna den skjutfärdighet, hvarpå förmågan att försvara sig i väsendtlig mån beror. Detsamma gäller äfven arméens manskap, för hvilka vi veta att det hittills icke varit så lätt att vinna denna färdighet. Då nu ändamålet möjligen kan vinnas med ett så litet belopp, som det Herr Mankell föreslagit, så vore det nästan en misshushållning att icke gå in derpå.

Här har talats om det tillbakagående, som skarpskytteföreningarne på sednare tiden visat, och detta faktum kan icke bestridas; men vi veta ock, att de icke hafva kostat Staten särdeles mycket. Se vi åter på hvad skarpskytten sjelf får bekosta, så är detta så mycket, att man måste förvåna sig öfver, att denna inrättning ännu kan så lifligt omfattas som fallet är. Den hufvudsakliga orsaken till den minskade ifvern för skarpskytteväsendet torde enligt min åsigt böra sökas i den ekonomiska för lägenhet, som inom vårt land förefunnits inom alla branscher af industri, och hvilken måste förlamande hafva inverkat på medlemmarnes förmåga att deltaga i öfningarne. Såsom skarpskyttechef, har jag sjelf varit i tillfälle att se de tydligaste bevis på, huru denna för lägenhet inverkat i detta afseende. Jag anser derföre att man bör skänka en rättvis uppmärksamhet äfven åt denna omständighet, och icke skrifva allt på slapphetens eller ljumhetens räkning.

Jag tror mig nu göra bäst i att förena mig med Herr Ola Jönsson, ty då blir hela anslagsbeloppet detsamma, som i fjor utgick, och jag hoppas att Kammaren icke nekar bifall till en så billig begäran.

Herr Mankell: För att icke helt och hållet äfventyra den möjliga framgången af min motion, anser jag mig böra nedsätta mina prentioner i afseende på beloppets storlek och instämmer i sådant afseende i det amendement, som af Herr Ola Jönsson gjordes, att anslaget skulle nedsättas till 20,000 R:dr i stället för de af mig föreslagna 30,000 R:dr.

Med detsamma tager jag mig friheten bedja de talare, som haft godheten understödja den högre summan, att för enhets vinnande ingå på den lägre.

Emellertid må det dock tillåtas mig erinra, att orsaken, hvarföre jag föreslog det högre beloppet af 30,000 R:dr i stället för de 20,000, hvarmed skarpskytteanslaget förra året minskades, var den omständigheten, att i de åsyftade täflingskjutningarne äfven andra personer än skarpskyttar skulle få deltaga, hvarigenom anslagets förökande betingades.

Herr Törnfeldt: Det vore icke underligt, om ifvern för skarpskyttesaken skulle något afsvalna, när Riksdagen så här vill draga in på staten för densamma, och ett annat skäl ligger i den omständigheten, att Kronan återtog de skarpskyttegevä, som man några år hade till läns. På min ort har endast en femtedel af skarpskyttarne egna skarpskyttegevä, och jag tror icke det är bättre stäldt på landsorten i allmänhet.

För min del tror jag det vore bättre, om Kronan toge igen sina gamla odugliga gevä, ty hvad tjenar det till att skarpskyttarne hafva sådana gevä som man icke kan skjuta med? Kunde de få goda gevä jemte nödig ammunition, så vore det en helt annan sak.

Men det är en annan omständighet, som äfven gör att jag vill yrka bifall till Herr Mankells motion. Ty när skarpskyttarne äro samlade att öfva sig i målskjutning, så kommer en hel hop annat folk, som står der och "tittar såsom mössen på väderqvarnen", men som icke får deltaga i öfningarne. Jag har åtminstone icke ause mig ega rättighet att låta dem deltaga deri och skjuta bort Kronans ammunition för skarpskyttarne. Genom bifall till ifrågavarande motion kunde det ju blifva tillåtet äfven för dem bland åskådarne, som ville låta harhjärtat förvandlas till ett mannhjärta och försöka sig på att lossa ett skott. Men det finnes äfven andra, som icke skulle vara rädda för att deltaga i målskjutningen, om de endast hade lof dertill; ty i skärgården finnas många skickliga skyttar, som äro vana att handtera jägaregevä, fastän de icke äro öfvade med skarpskyttegevä. Dessa skyttar skjuta nemligen icke med kula såsom skarpskyttarne, utan med hagel, hvarvid de vanligen taga stöd mot träd, stenar eller dylika föremål, och många af dem skjuta mycket snällt på detta sätt; och utan tvifvel skulle de äfven rätt snart, om de hade tillfälle till öfning, lära sig att skjuta med skarpskyttegevä och kula; hvilket är mycket svårare än att träffa med hagel.

På de skäl, jag anført, önskar jag derföre bifall till motionen.

Herr Gumælius: Med glad öfverraskning hör jag, att meningarne här synas luta åt den sidan, på hvilken motionären ställt sig, och då kan det icke vidare behövas att säga många ord till försvar för hans motion. Min ställning till saken behöfver jag icke heller omtala, ty den är tillräckligt känd och klar af hvad jag förr i dag yttrat. Det säger sig sjelf att jag såsom nihilist har den åsigten, att å ena sidan Staten icke bör ensam göra uppoffringar för kommuner och enskilde, men att å andra sidan, när kommuner eller korporationer eller hvad det vara må visa lifaktighet och verkligt nit, mäktigt till jefmörelsevis betydliga uppoffringar, Staten bör komma dem till hjelp.

En värd talare från Norrland har i en replik mot ett föregående yttrande af mig varnat Kammaren för att gifva sig in på ett "småaktighetsområde", såsom hans ord föllo sig, och tagande fasta på denna varning hemställer jag vördsamt, om, sedan vi förut utan något slags knussel beviljat till den stående arméen många hundratusentals Riksdaler, det då skulle vara välbetänkt att vid denna viktiga punkt afslå de 20,000 R:dr, till hvilka motionären numera nedsatt sitt anspråk. Då jag vidare tror, att de stora anslag, som förut äro beviljade under denna Hufvudtitel, de flesta utan all afprutning, — hafva gifvits till ej oväsentlig grad såsom gärder af aktning för vår Krigsminister, till hvilken landet hyser så stort förtroende, bör man äfven i denna fråga taga ledning af de åsigter, Herr Krigsministern derom uttalat, och dem jag nu tager mig friheten för Kammaren framhålla. Herr Krigsministern säger nemligen i det till Kongl. Maj:ts Proposition bifogade Statsråds-protokollet (Bil 3 sidan 37), dels att den nu befintliga behållningen å föregående anslag icke på långt när är tillräcklig till bestridande af kosnaderna för inrättande af de för skarpskytteföreningarne och arméen gemensamt afsedda skjutbanor i landets särskilda delar, dels ock att det vore önskvärdt att anslaget till skarpskytteväsendet för år 1871 blefve bestämdt till nittio tusen Riksdaler, ehuru Herr Krigsministern i anledning af sistlidna Riksdags beslut i denna fråga anser sig böra inskränka sin hemställan till sjutio tusen Riksdaler.

Det är sorgligt höra, att den nästan enda invändning som under öfverläggningen blifvit gjord emot motionen, kommit från en af "de gode dalarnä", men jag hoppas dock, att hans åsigt icke delas af andra inom Kammaren, utan att Kammaren måtte se saken till godo genom att bifalla Herr Mankells motion, med den nedsättning i summan, från trettio till tjuo tusen Riksdaler, som han nyss sjelf medgifvit.

Herr Sahlström: Jag har flera år varit aktiv medlem af en skarpskyttekorps, och jag kan försäkra att ifvern och intresset hos densamma ingalunda förminskats. Oaktadt vid denna korps icke någon officer utan endast en korporal såsom instruktör under några dagar leder manskapets öfningar, äro dock dessa skarpskyttar lika öfvade i exercis som andra klassens beväring, och i skjutfärdighet kunna de mäta sig med den indelta arméens soldater.

Då nu största delen af dessa skarpskyttar utgöres af medellösa och fattiga ynglingar, kan jag ej finna annat än billigt att, på sätt motionären föreslagit, uppmuntra dem i deras vackra och fosterländska sträfvanden. Såsom ytterligare bevis på denna skarpskyttekorps' lifaktighet kan nämnas, att densamma, oaktadt de små tillgångar, hvaröfver den kan disponera, dock redan försett sig med messingsinstrumenter och inöfvat hvarjehanda krigiska stycken.

Jag tillstyrker af allt hjerta bifall till Herr Mankells motion, med den förändring af densamma som af Herr Ola Jönsson blifvit föreslagen.

Herr Per Nilsson i Kulhult: Jag kan icke instämma med en af de föregående talarne, hvilken påstod att intresset för skarpskytteväsendet

i allmänhet på sednare tider afsvalnat. Man bör nemligen icke undra öfver, om sådant skulle kunna inträffa på ett eller annat ställe, enär dessa öfningar äro förenade med många uppoffringar, dels af tid, dels ock af kontanta tillskott och årliga afgifter. Vid sådant förhållande anser jag motionärens förslag vara ganska välbetänkt, enär denna ringa tillökning i detta anslag skulle komma den goda saken väl till pass; synnerligast som motionen tillika afser att uppmuntra äfven andra än skarpskyttar att förvärfva sig skicklighet i vapnens bruk och deltaga i de allmänna skjutöfningarne. Vill man alltså på fullt allvar befrämja vårt nationalförsvar, bör man icke motsätta sig det nu föreliggande förslaget, till hvilket jag ock, med den af Herr Ola Jönsson framställda modifikationen, på det varmaste förordar bifall.

Herr Wikström: Den upplysning, Stats-Utskottets Herr ordförande nyss lemnat, synes mig utom annat hafva varit tillräckligt bestämmande för det slut, hvartill Utskottet i denna fråga kommit. Men då han tillika sade sig icke känna, huru meningarne nu i denna fråga kunde ställa sig med den nya uppsättning af ledamöter Kammaren nyss erhållit, får jag såsom tillhörande denna uppsättning i största korthet förklara, att med all aktning för deras mening, som nitiskt ifrå för skarpskytteväsendet och genomförandet af den vackra idé, som derfor ligger till grund, jag deraf icke väntat mig samma lyckliga följder, som mången annan det gjort; och då denna förutsättning icke, emot hvad jag önskat, blifvit af sednare tidens tilldragelser i någon mån rubbad, finner jag mig icke manad att för skarpskyttesaken, eller hvad dermed nu blifvit stäldt i sammanhang, offra något vidare, än som derfor blifvit genom bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition af Kammaren nyligen anslaget, hvarföre jag kommer att med min röst understödja Utskottets förslag.

Herr Altin: Här har blifvit yttradt att skarpskytteväsendet skulle hafva aftynat, att medlemmarnes antal blifvit förminskadt, samt att sjelfva intresset för den goda saken afsvalnat. Hvad de två första sakerna beträffar, så förhåller det sig verkligen faktiskt så som man förmenat, men den ärade representanten på Stockholmsbänken har redan erinrat om de olika faktorer, som till en sådant förhållande kunna hafva medverkat. Hvad åter intresset för sjelfva saken vidkommer, så tror jag att detta icke afsvalnat utan är lika varmt som förut. Det åter, som bestämdt icke afsvalnat, enligt den erfarenhet jag har, är just intresse för målskjutningsöfningarne, för att vinna skjutskicklighet; detta intresse visar sig tvärtom ökad. Detta visas äfven deraf, att de allmänna skjutöfningarna i Stockholm med lifligaste deltagande blifvit omfattade i landsorterne, hvilka gerna skicka hit medlemmar af sina skytteföreningar, för att täfla med hufvudstadens skarpskyttar. Tyvärr hafva de dock icke tillgångar nog för att till dessa målskjutningsmöten hitsända så många skyttar som de önska. Då nu något litet understöd i detta afseende vore särdeles egnadt att bibehålla vid lif detta fosterländska intresse, måste jag på det lifligaste

lifligaste instämman med dem som yrka bifall till det af Herr Ola Jönsson formulerade förslag.

Häruti förenade sig Herr *Johan Erik Johansson*.

Herr Hörnfeldt: Jag vill visserligen icke neka, att Herr Mankells motion kan hafva skäl för sig, men å andra sidan är Utskottets förslag icke mindre välgrundadt. Stats-Utskottets ordförande har redan närmare belyst Utskottets motivering, och för min del vill jag äfven bidra med ett skäl, som i väsendtlig mån föranledt Utskottet att afstyrka bifall till den föreliggande motionen. Af bilagan N:o 3 till Kongl. Maj:ts Proposition om statsverkets tillstånd och behof inhemtas nemligen, att, "enligt af vederbörande tjänsteman i Arméförvaltningen meddelad uppgift den 28 sistlidne December å anslaget till skarpskytteföreningarne förefanns en behållning af 32,899 R:dr 46 öre.

Vid sådant förhållande kan jag ej finna något skäl att nu höja detta anslag, utan yrkar följaktligen att Utskottets hemställan af Kamraren måtte bifallas.

Herr Granlund: Då jag nu egentligen begärt ordet, för att instämman i Herr Ola Jönssons förslag, ber jag tillika få påpeka nödvändigheten deraf att icke helt och hållet afslå motionärens begäran, alldestund äfven Staten på visst sätt gör besparingar af att skarpskytteföreningarne fortfarande existera. Vi veta nemligen, att de skarpskyttar, hvilka blifvit i exercis behörigen approberade af en officer af den indelta arméen, blifva befriade från första klassens beväringsofning. Då nu antalet af dessa är ganska betydligt — på flera ställen utgöra de ett större antal af de beväringsskyldige — förminskas naturligtvis Statens utgifter för dessas beväringmöten i ganska betydlig grad. Jag anser derföre Staten härigenom återfå en del af det anslag af 70,000 R:dr som Riksdagen till skarpskyttesaken anslagit.

Oaktadt Utskottet afstyrkt bifall till motionen, erkänner det dock att "en allmännare utbredd skjutfärdighet är ett kraftigt värn för ett folks sjelfständighet, och att densamma derföre bör på allt sätt befrämjas. Hvad deremot beträffar det af Herr Hörnfeldt anförda skäl, att omkring 32,000 R:dr finnas kvar såsom behållning på detta anslag sedan förra året, så torde dervid icke böra fästas afseende, då, enligt Herr Krigsministerns förklaring, denna behållning dels redan är medtagen, dels icke på långt när är tillräcklig till kostnadernas bestridande för inrättandet af de för skarpskytteföreningarne och arméen gemensamt afsedda skjutbanor i landets särskilda delar.

Som jag redan nämnt, ber jag att få förena mig i Herr Ola Jönssons förslag om 20,000 R:drs anslag till ifrågakvarande ändamål.

Herr Gumælius: Jag har begärt ordet endast för att, med anledning af Herr Hörnfeldts hänvisning till de förment stora besparingarne å dessa anslag, få göra den erinran, att det just var om nämnda behållning, som Herr Krigsministern afgaf den förklaring, att behållningen vore för ändamålet alldeles otillräcklig.

Herr Ola Jönsson: Då man här sökt försvara Utskottets Utlåtande i ämnet, må jag säga, att jag anser sådant öfverflödigt, när ju ingen egentligen klandrat Utskottets motivering; tvärtom anser jag Utskottet genom förra Riksdagens beslut i denna fråga haft giltiga skäl att afstyrka motionen, men jag vågar dock hoppas, att utgången af denna fråga skall blifva annorlunda vid denna riksdag än vid sistlidet års. Det är nemligen skilnad emellan ett anslag endast till skarpskyttar och att, som nu föreslås i motionen, uppmuntra äfven dem som icke äro skarpskyttar att deltaga i årliga täflingsskjutningar. Detta motionärens förslag innefattar enligt mitt förmenande en stor och fosterländsk tanke, ty på denna vägar det som vi kunna hoppas, att flertalet af landets vapenföra män skola vinna någon öfning i skjutkonsten, hvilket kunde vara behöfligt i nödens och farans stund. När vi dessutom redan beviljat flera millioner till arméens underhåll, vore det väl icke för mycket att nu för detta vackra ändamål anvisa det obetydliga belopp jag föreslagit.

Jag yrkar fortfarande bifall till mitt förslag.

Herr Hedengren: Jag vill icke länge upptaga Kammarens tid utan endast i likhet med de Utskottets ledamöter, som yttrat sig i frågan, yrka bifall till Utskottets hemställan i denna punkt. Just den omständigheten, att vi, som den siste talaren anmärkte, redan beviljat så stora summor till arméen, måste ju hafva till naturlig följd, att vi numera icke hafva råd att anvisa ett förhöjdt anslag till skarpskytteföreningarne, och detta så mycket mindre som vi ju hafva den största svårighet att få statsregleringen att gå ihop. Jag tror att det vid sådant förhållande ingalunda är skäl att ytterligare öka ett anslag, hvilket, såsom det förevarande, under det förflutna året icke till sitt fulla belopp kunnat användas.

Jag instämmer följaktligen i Utskottets hemställan och yrkar afslag å motionen.

Efter denna öfverläggning upptog Herr Talmannen de yrkanden, som blifvit framställda, och afgaf i öfverensstämmelse dermed propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag derå och bifall till Herr Mankells motion, dels äfven på afslag å Utskottets hemställan samt bifall till Herr Ola Jönssons förslag. Propositionen på bifall till Utskottets hemställan fann Herr Talmannen besvarad med öfvervägande ja, men då votering begärdes, blef, efter det att Herr Ola Jönssons förslag antagits till kontraposition följande voteringsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under mom. b) i punkten 26 af dess Utlåtande, N:o 24,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren med afslag å Utskottets hemställan beslutit, att Riksdagen till målskjutningspris och för anordnande af täflingsskjutningar, i hvilka äfven icke-skarpskyttar må deltaga, skall anvisa för

år 1871 en summa af 20,000 R:dr, att för ändamålet användas, på sätt Kongl. Maj:t täckes närmare bestämma.

Den i vanlig ordning anställda omröstningen utföll med 101 ja mot 70 nej, hvadan Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

Punkten 27.

Herr Hanson: Stats-Utskottet har afstyrkt bifall till min motion af det skäl, att det icke ansett "lämpligt att utan alla vilkor utlemnas åt skarpskytteföreningar, hvilkas fortvaro är helt och hållet obestämd." Utskottet antyder tillika, att Kongl. Maj:t ej lärer underlåta tillse, att de vilkor, på hvilka exercisgevär från Kronans förråd utlemnas, icke blifva för skarpskytteföreningarne betungande. Men nu har jag i min motion icke talat om de gevär, som möjligen framdeles komma att från Kronans förråd till skarpskytteföreningar utlemnas, utan om dem som *redan äro utlemnade*. Om nu dessa gevär verkligen vore dugliga och användbara skjutvapen, skulle jag icke hafva väckt denna motion. Men då det är temligen påtagligt, att de knappast äro användbara till exercis, än mindre till skjutöfningar, och då de följaktligen hafva ringa värde, tror jag att det snarare vore en vinst för Staten, om Kronans förråd befriades från dessa odugliga vapen, hvilka endast förorsaka Staten besvär och omkostnader för deras vård och underhåll. Skulle åter Staten återfordra dessa gevär af skarpskytteföreningarne, tror jag en sådan åtgärd skulle vara förenad med stora svårigheter och möjligen äfven kräfva den exekutiva maktens medverkan, hvilket ju vore särdeles beklagligt. För att förekomma möjligheten af en dylik obehaglig åtgärd, yrkar jag afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion.

Grefve Sparre: Jag har icke deltagit i den föregående diskussionen angående anslaget till de frivilliga skarpskytteföreningarne, icke derföre att jag icke är lika varmt intresserad som mången annan för ett fortfarande bestånd af denna institution, som för vårt land kunde blifva i hög grad välsignelsebringande, utan derföre att jag är af den mening, som äfven af flera andra medlemmar af denna Kammare blifvit uttalad, att, om något högre statsanslag skulle beviljas dessa föreningar, så borde man äfven något mer än hittills inom bestämda föreskrifter binda dessa föreningars absoluta frihet, hvilken för närvarande utgör ett väsendtligt hinder för deras utveckling.

Vi veta alla, att dessa skarpskytteföreningar bildades på en tid, då högsta vikt lades vid att de gevär, som till dem utlemnades, skulle i oförändradt skick till Kronan återställas. Då nu en del af dessa föreningar blifvit upplösta och många af de utlemnade gevären blifvit bortslarfvade, torde stor svårighet möta att återskaffa alla dessa gevär. Illa vore äfven om de personer, som ställt sig i spetsen för dylika föreningars bildande, skulle för detta sitt nit belönas med att åläggas förbindelse att utbetala ersättning för de gevär, som numera icke kunna tillrättaskaffas. Jag erkänner villigt riktigheten deraf, att Kongl. Maj:t ansett sig icke böra utan all ersättningskyldighet utlemna dessa gevär; men å andra sidan

synes mig, att Representationen kan och bör hos Kongl. Maj:t anhålla att, derest en eller annan sådan förening icke skulle kunna till lika antal och af jemngod beskaffenhet återställa de gevär, den erhållit, Kongl. Maj:t i sådan händelse måtte bestämma ersättningsbeloppet så lågt som möjligt; och detta så mycket heldre som dessa gevär dels hafva ett ganska obetydligt värde, dels ock deras förvarande i Kronans förräder måhända skulle förorsaka lika stora kostnader som gevärens hela penningvärde. För att nu emellertid icke gifva denna Riksdagens anhållan en form af att rakt uppmuntra dessa föreningar att utbekomma och bortslarfa gevären, torde det vara skäl att Riksdagen endast antydde, att meningen icke vore att med denna ersättningsskyldighet göra någon förtjenst på de till krigsbruk odugliga gevären, hvadan ock lämpligast vore att till Kongl. Maj:ts pröfning öfverlemnna de närmare bestämmelser, som i detta afseende kunna finnas nödiga.

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag vördsamt om Herr Talmannens proposition på följande förslag: "att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att i de fall, der gamla till krigsbruk odugliga gevär, som från Kronans förräder blifvit till frivilliga skarpskytteföreningar utlemnade, ej kunna af föreningarne till fullt antal eller af jemngod beskaffenhet återlemnas, Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, om och till hvad belopp ersättningsskyldighet bör föreningarne åläggas".

Grefve Posse: Med bästa vilja kan jag icke bifalla motionärens förslag. Här är visserligen fråga om en ganska obetydlig uppoffring, men denna fråga synes mig stå på gränsen af en administrativ åtgärd. Kongl. Maj:t har redan rätt att sälja de gamla, till krigsbruk odugliga gevären till pris, som Kongl. Maj:t finner lämpligt, och jag tror att det lösningspris Kongl. Maj:t bestämt är 2 R:dr. Ingenting hindrar Kongl. Maj:t att ytterligare nedsätta detta pris. Vid sistlidet års riksdag väcktes förslag, om att Riksdagen skulle sätta ett visst pris på gevären, men Riksdagen afslog detta förslag på den grund, att det tillkom Kongl. Maj:t att bestämma priset.

Jag skulle icke haft något emot en sådan skrifvelse, som den Herr Grefve Sparre föreslagit, om den icke vore ändamålslös sedan Första Kammaren redan bifallit Utskottets hemställan. Jag anhåller vördsamt, att ätven denna Kammare måtte till ifrågavarande hemställan lemna bifall.

Herr Forssbeck: Jag håller icke mycket på frivilligheten och skulle gerna röstat för ett högre anslag till skarpskytteföreningarne, om jag sett någon fördel af denna frivillighet. Man bör dock icke för högt taxera skarpskytteföreningarne, ty då skall intresset för saken så småningom försvinna. I min hembygd hafva skarpskytteföreningarne lånat gevär och återlemnat dem i så vidt möjligt är samma skick, men de hafva af Arméförvaltningen blifvit debiterade flera hundra Riksdaler för rengöring och annat. Sådant väcker ond blod. Jag anser derföre, att Kammaren bör taga detta i betraktande, på det att sådana oegentligheter

för framtiden må kunna undvikas. Jag instämmer derföre i det af Herr Grefve Sparre väckta förslaget.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag tror, att det vid många tillfällen förorsakar mera besvär och kostnad att återfordra gevären eller uttaga lösen för dem, än sjelfva gevären äro värda, och jag instämmer derföre i Herr Grefve Sparres förslaget.

Herr Johan Jönsson: Såsom vän af skarpskytterörelsen förenar jag mig med Herr Grefve Sparre i det af honom framställda förslaget.

Herr Gumælius: Då jag öfverskådar de beslut, som vid denna Hufvudtitel blifvit fattade, och ställer mot hvarandra den frikostighet, som å ena sidan visats, och den föga gynnsamma stämningen för skarpskytteföreningarne, skulle det sannerligen icke falla mig in att understödja motionen, om jag ansåge, att derigenom kunde föranledas den ringaste uppoffring för Staten; men enligt hvad jag af sakkunnige personer hört, är förhållandet icke sådant, förr motsatsen, ty det vore, säger man, bättre för Staten att vara af med dessa gevär än att låta föreningarne ombesörja deras uppputsande och återforsling till förråden, der sedan Staten finge mottaga och inregistrera, antagligen söndertaga, inolja, uppställa och framgent värda dessa värdelösa gevär.

Då, emot hvad jag anført vid frågan om gevärsanslaget, Kammaren beslutat bevilja detta till fulla det föreslagna beloppet, ehuru samtliga gevärsfabrikerna måste genom så stort anslags upparbetande till det yttersta ansträngas, hvadan gevärsfabrikerna i Stockholm och Christianstad samt å Carlsborg sannerligen icke få tid att, likasom under år 1869, nästan uteslutande egna sig åt besigtning och rengöring af inkomna gevär, så tror jag, att det allmänna bör afstå från anspråket att få i förråderna ånyo mottaga en mängd odugliga gevär för att magasineras. Jag skulle vilja bifalla motionen, om densamma ej ingäfve mig några formela betänkligheter; men vid tvekan om vilkorligt bifall bör lemnas och då jag ännu mindre kan ingå på Herr Sparres förslag, ber jag få hemställa, att, i syftning af motionens godkännande, den nu föredragna punkten må till Utskottet återremitteras.

Herr Grafström: Vid sistlidet års riksdag väckte jag motion i ungefär enahanda syfte. Jag anhöll nemligen, att Riksdagen skulle till Kongl. Maj:t ingå med en skrifvelse och anhålla, att lösningspriset för gevären måtte till 50 öre nedsättas.

Uti det tillståndsbevis, som lemnas då gevären utlånas, förekommer en sådan ordställning, att gevären skola återställas i oförsämradt skick. Detta är naturligtvis omöjligt, om gevären skola användas, och följden blir då, att de, som återlemnas gevären, få bekosta reparationer å dem. Man har sagt, att detta är en småsak. Ja, det är det för Riksdagen, men så icke för skarpskytteföreningarne.

Jag har blott velat nämna detta för att visa, att det är nästan omöjligt att uppfylla det vilkor, som vid utlåningen är fästadt.

Jag instämmer uti det af Herr Grefve Sparre väckta förslaget.

Herr Fredrik Petersson: Jag har begärt ordet blott för att tillkännagifva, att jag instämmer i Herr Grefve Sparres förslag.

Öfverläggningen var slutad. Propositioner framställdes på de särskilda yrkanden, som derunder förekommit, och förklarades propositionen på bifall till Utskottets förslag hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Utskottets hemställan var alltså af Kammaren bifallen.

Slutligen godkändes de vid Utlåtandet fogade *tabellerna*, dock med hänvisning till sådana Kammarens beslut, som innefattade afvikelser från Utskottets förslag.

§ 3.

Anmäldes till föredragning Stats-Utskottets Utlåtande N:o 25, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Femte Hufvudtitel.

Rörande ordningen för föredragningen af detta Utlåtande yttrade

Friherre Gripenstedt: Såsom af Utlåtandet synes, har Utskottet uti femte punkten gjort förslag om indragning af anslaget för flottans underhåll och i åttonde punkten förordat nedsättning i anslaget till exercis af flottans bemanning. Omdömet om dessa förslag måste i väsendtlig mån vara beroende af den utredning, som Utskottet i sjunde och sjuette punkterna lemnat, nemligen i sjunde angående behållningarne å Femte Hufvudtitelns anslag och i sjuette rörande beräkning af tillgångarne för krigsfartygs byggande. Det synes mig derföre vara en lämplig och naturlig ordning, att man, sedan de första fyra punkterna blifvit genomgångna, innan man öfvergår till de punkter, som röra indragningar, pröfvar de beräkningar, hvilka i sjunde och sjuette punkterna förekomma. Denna ordning, nemligen att efter de fyra första punkterna öfvergå till den fjerde, derefter till den sjuette och först sedermera till den femte och följande punkterna, har blifvit följd i Första Kammaren, och jag hemställer, huruvida det icke vore lämpligt att äfven här en sådan ordning iakttages.

På framställd proposition bifölls Friherre Gripenstedts förslag, och hade Kammaren alltså beslutat, att näst efter *fjerde* punkten skulle *sjunde*, *sjuette* och *femte* punkterna i nu nämnda ordning till afgörande förekomma.

Föredrogos derefter:

Punkterna 1-3, som
Biföllos.

Punkten 4.

Herr Petter Andersson: Då min med fleres nu ifrågavarande motioner, hvilka äsyfta indragning af hela båtsmanshället mot utgörande

af vakansafgift, blifvit i denna punkt af Stats-Utskottet afstyrkande besvarade, torde det tillåtas mig yttra några ord i frågan.

Jag kunde på förhand förutse motionernes öde och det resultat, som skulle komma att af Stats-Utskottet lemnas, då motionerna dit remitterades, derföre att detta Utskott har så många och skyndsamma göromål i afseende å statsregleringen, att Utskottet icke med bästa vilja kunnat åt motionerna, ehuru de äro af stor vikt, egna den uppmärksamhet, som en så viktig fråga kräfver. Jag hade föreställt mig, att motionerna skulle komma under ett Särskildt Utskotts behandling och der tillvunnit sig en mera förtjent uppmärksamhet och grundlig pröfning; men så skedde icke. Jag tror, att denna fråga är af större vikt, än Utskottet ansett och jemväl de flesta af Kammarens ledamöter föreställa sig. Den afser icke nedläggning för rothållarne, den afser blott rättvisa hvad dem angår. Den afser deremot en stor besparing för Staten, ty ingen lärer väl med allvar vilja påstå, att, sedan flottan blifvit så väsendtligt omorganiserad, nemligen från segelflotta till monitorer och artilleriflotta, hvarigenom ett mindre antal manskap numera är erforderligt för flottans bemanning, man nu skulle bibehålla detta stora antal af femtusen sexhundrastrjutiosex båtsmän, till en odräglig börda, icke blott för Staten utan äfven för de kommuner detta manskap tillhöra, med afseende å fattigvården, helst flertalet af detta manskap vid afskedstagandet genast med dess talrika familjer faller fattigvården till last.

Af Herr Palanders motion framgår tydligen, att för flottans bemanning icke fordras större antal af gemenskapen än 1,400 man. Ett bifall till hans gjorda framställning så väl som till min motion skulle således leda till stor fördel och besparing för Stater, på samma gång flottan blefve tillgodosedd med väl öfvadt manskap. Motionerna äro derföre enligt mitt förmenande af mera vikt och värde, än att besvaras med den vanliga termen att de ej förtjena afseende. Ty, mine Herrar, om icke sådana framställningar, som gå ut på Statens fördel och besparing i dess utgifter, der sådant utan olägenhet kan ske, skola förtjena uppmärksamhet, då sannerligen jag vet hvad som är att anse såsom beaktningsvärdt. Att yrka bifall till de gjorda framställningarne enligt motionen torde nu icke vara på sin plats, enär jag anser att bifall i frågans outhärdliga skick icke kan af Kammaren lemnas, men deremot anser jag det icke vara rätt att bifalla Stats-Utskottets förslag. Vi veta att Första Kammaren återremitterat Utlåtandet dels för att få frågan grundligare pröfvad och dels för att, så vidt sig göra låter, få den gemensamt behandlad med det Särskilda Utskottets Utlåtande i afseende på Herr Palanders motion, helst dessa motioner hafva ett fullkomligt sammanhang. Denna fråga har icke någon beröring med statsregleringen och kan icke på den inverka, och den kan derföre, utan att förlänga Riksdagen eller i öfrigt menligt inverka, till Stats-Utskottet återremitteras, hvarom jag anhåller att Herr Talmannen behagade framställa proposition.

Hvad sjelfva saken i öfrigt vidkommer, torde blifva tillfälle att vidare utveckla, då frågan återkommer från Utskottet i händelse återremiss bifalles, eller i motsatt fall vid föredragning af Utskotts-utlåtandet i fråga om Herr Palanders motion. Jag skall alltså icke nu uppehålla mig dervid eller vidare taga Kammarens tid i anspråk.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag förmodar, att Kammarens ledamöter läst motiveringen för Utskottets hemställan, och då tror jag icke, att man kan anföra några giltiga skäl för återremiss. Om jag skulle yrka någon återremiss, så vore det att motionen skulle till motionären återremitteras för att få veta hvad de dermed mena, men då sådant icke torde kunna låta sig göra yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Fredrik Petersson: Herr Talman, mine Herrar! Då jag väckte denna min motion, trodde jag att man skulle i någon mån komma till det resultat, att de många klagomål och olägenheter, som ofta uppstått emellan rotehållare och båtsmän, skulle förekommas. på samma gång som man beredde Staten en inkomst af vakansafgifterna och en besparing i afseende på kompaniernas underhållskostnader med mera under de ofta påkommande tjänstgöringarne; isynnerhet som uti denna Kammare blifvit uttalad den fullkomligt riktiga åsigt, att båtsmän icke på ringaste sätt uppfylla det ändamål, för hvilket de äro tillsatta. Jag har också sjelf haft tillfälle se detta dels i Carlskrona och dels här i Stockholm. Min öfvertygelse härutinnan har derföre så mycket mera blifvit stadgad. Dessutom är ju detta redan erkändt af sakkunnige män vid flottan.

Såsom ett bevis på de flertaliga olägenheter och kostnader för rotehållarne, som kunna blifva till följd af kitslige kompanichefers förfarande, ber jag att få nämna ett alldeles färskt exempel. För få dagar sedan erhöll jag från tvänne särskilda rotar inom mitt komitentskap till Kongl. Maj:ts ställda besvär öfver Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes i Calmar län utslag. hvarigenom desse rotehållare, i följd af kompanichefen kapten Melanders klagan, blifvit ålagdt att till sina båtsmän bygga nya hus, hvilka, enligt uppgjort kostnadsförslag, skulle kosta 661 R:dr för hvardera roten; och det är icke någon obetydlighet, mine Herrar, att bygga nya hus i en skoglös ort. Båtsmännen egde icke egna hus, men rotehållarne hade allt sedan båtsmännen antogos hyrt hus åt dem, hvilka till alla delar motsvarade ändamålet, och detta måtte väl icke vara otillåtligt eller stridande mot någon författning. Det händer väl icke sällan, att sjelfva Staten måste hyra hus för åtskilliga ändamål. Häraf synes att de många missförhållanden, som ega rum emellan rotehållare och båtsmän, oftast bero af kompanichefen. Om jag icke missminner mig var det samme kompanichef, som inom Blekinge andra båtsmanskompani år 1864 hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anställde icke mer och icke mindre än 97 klagomål i ofvanberörda hänseende. Häraf torde framgå, att man icke klagat öfver bördor utan skäl. Många andra likställiga tilldragelser kunna här varit skäl anföra, men detta vare för närvarande nog.

Det lärer väl icke vara hopp att förvänta någon ändring häri så snart, eller särdeles lönande att härom vidare yttra sig. Jag vill blott fästa Kammarens och Utskottets ledamöters uppmärksamhet på, huru häremed sig förhåller, under förhoppning att, då jag nu yrkar återremiss af min motion, så väl Stats-Utskottet som det Särskilda Utskott, hvilket behandlar Herr Palanders motion, härutinnan måtte uttala en hos folket länge närd önskan.

Herr Gustaf Jonsson: Ostridigt är att i detta afseende ett missförhållande eger rum. De stora anspråk, en del kompanichefer söka göra gällande, växa i hög grad. Så till exempel framställes ofta yrkande, att rotehållare skola tillhandahålla båtsmännen bete för större antal kreatur, än de kunna vinterföda. Sistlidet år hade jag deraf erfarenhet, då jag hade uppdrag af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Calmar att deltaga i de möten, hvilka båtsmanskompanicheferne i följd af Kongl. Maj:ts Bref höllo med rotehållarne i landsorterna. Klagomål anfördes då å hvarje plats deröfver, att de till båtsnämnen utgående afgifter voro oerhördt betungade. Jag har derföre gjort mig den föreställning, att denna fråga skulle förekomma hos den af Kongl. Maj:t tillsatta komité, hvadan jag icke kan se något resultat af en återremiss; ty frågan kommer, sedan den af komitéen blifvit afgjord, att i dess helhet behandlas af Riksdagen, och det bör icke lika lindring för alla de landsorter, som hafva sådan rotering. Jag kan derföre icke instämma i yrkandet om återremiss, utan tror att rättast vore att låta bero vid Utskottets hemställan.

Grefve Posse: Jag har icke för afsigt att ingå i något bedömande af sjelfva saken, utan vill blott angående formen för frågans behandling uttala den åsigt, att, då frågan afser blott vissa båtsmanshåll, men Herr Palanders motion afser båtsmanshållet i dess helhet, och frågan således kommer under ompröfning i sammanhang med denna motion, det torde vara fullkomligt likgiltigt om Uttkottets utlåtande återremitteras eller det bifalles.

Herr Brunberg: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva, att jag instämmer i yrkandet om återremiss.

Öfverläggningen var slutad. Utskottets hemställan bifölls.

Enligt Kammarens derom nyss fattade beslut blef, näst efter 4:de punkten, nu föredragen:

Punkten 7.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Vid jemförelse af den i statsrådsprotokollet meddelade utredning angående behållningen å reservationsanslagen å Femte Hufvudtiteln och af upplysningar, som Uttkottet anskaffat, har Uttkottet kommit till den öfvertygelsen, att å denna Hufvudtitel skulle finnas större behållningar tillgängliga för statsregleringen, än Kongl. Maj:t beräknat. Vid sådant förhållande torde det tillåtas mig att underkasta Uttkottets beräkningar en liten kritik.

Men innan jag öfvergår dertill, vill jag, på det att Kammaren må hafva en fast utgångspunkt för att stödja sitt omdöme, söka göra klart hvilka belopp Kongl. Maj:t i sin Proposition sjelf uppgifvit vara för andra ändamål tillgängliga, och sedermera jemföra dessa belopp med den Uttkottet uppgifvit. Utaf det Kongl. Maj:ts Proposition bifogade protokoll framgår, att Kongl. Maj:t af besparingarne å Femte Hufvudtitelns anslag och fonder för närvarande ansett följande belopp kunna användas

för andra ändamål än dem, hvartill de ursprungligen varit afsedda, nemligen för nybyggnader vid flottan år 1870 340,000 R:dr, för nybyggnader 1871 468,000 R:dr, och att till Riksgäldskontoret kunde öfverlemnas 200,000 R:dr. Läger jag dessa summor tillsammans, så uppgå de till ett belopp af 1,008,000 R:dr.

Huru ställer sig nu Utskottets beräkning? I afseende å de 340,000 R:dr till nybyggnader för år 1870 har Utskottet icke kunnat göra någon anmärkning, enär det berott af Kongl. Maj:t uteslutande att, i följd af förra Riksdagens beslut, anvisa denna summa för år 1870. I afseende på år 1871 föreslår Utskottet, att ordinarie anslaget till flottans underhåll, 592,888 R:dr 30 öre, indragas likasom å ordinarie anslaget till manskapets öfning 380,000 R:dr, och hänvisar Kongl. Maj:t att för dessa utgifters bestridande använda besparingen; allt är sålunda sammanlagdt 972,888 R:dr 30 öre, som Utskottet utaf dessa tager i anspråk. Läger jag här till ofvanomförmälda 340,000 R:dr, så får jag en summa af 1,312,888 R:dr 30 öre, och om derifrån afräknas den af Kongl. Maj:t beräknade tillgång 1,008,000 R:dr, så visar sig att skilnaden emellan hvad Kongl. Maj:t i sin Proposition uppgifvit och Utskottet föreslagit utgör 304,888 R:dr 30 öre. Men denna skilnad minskas dock icke oväsentligen derigenom att, på sätt jag i mitt svar å Grefve Posses interpellation medgifvit, återstoden af 1856—1858 årens extra anslag till flottan 49,024 R:dr 41 öre finge såsom disponibelt för andra ändamål anses och till Statskontoret öfverlemnas, äfvensom derigenom att, på sätt Utskottet sjelf föreslagit, anslaget till gemenskapens vid sjöförsvaret natura-underhåll förvandlas från reservationsanslag till förslagsanslag, genom hvilken åtgärd äfven den å detta anslag vid 1870 års utgång befintliga besparing, beräknad till omkring 122,000 R:dr, kan utan olägenhet undvaras, hvilket deremot icke blir fallet, om anslagets natur icke förändras. Sist nämnda två summor utgöra sammanlagdt 171,336 R:dr 80 öre; och drager jag detta belopp från den summa, hvilken Utskottet, enligt hvad förut blifvit nämndt, af besparingarne ansett vara disponibel, så återstå 133,541 R:dr 50 öre.

Det är sålunda i sjelfva verket endast 133,541 R:dr 50 öre, som Utskottet anser af Femte Hufvudtitelns behållningar kunna disponeras utöfver hvad Kongl. Maj:t sjelf föreslagit och medgifvit, eller som är en naturlig följd af beslut fattade af Stats-Utskottet. Dertill inskränker sig således det fynd på en hel Hufvudtitels behållningar, som Stats-Utskottet lyckats upptäcka och hvarmed det trott sig kunna uppträda såsom en räddare ur nöden, och jag kan icke underlåta att fästa uppmärksamheten å obetydligheten af denna summa i jemförelse med de framställningar, som blifvit gjorda angående de stora behållningar, hvilka, i strid med Kongl. Maj:ts uppgifter, skulle blifvit af Stats-Utskottet funna.

Då jag nu upplyste, att denna skilnad inskränker sig till nyss nämnda belopp, torde det vara i sin ordning att tillse huru Utskottet kommit till denna behållning.

Då Grefve Posse till mig ställde sin bekanta interpellation, utgick han åtminstone från en riktig utgångspunkt så till vida, att han angaf vissa bestämda anslag, å hvilka behållningar skulle finnas, och förklarade att, då dessa icke för sina ursprungliga ändamål blifvit använda

de vore för andra ändamål tillgängliga. Huru har nu Utskottet gått till väga? Jo, det tager *kassabehållningen* den 1 Januari 1870 till utgångspunkt, och utan att känna något bokslut, utan att undersöka om icke äldre förbindelser förefinnas, hvilka skola just med denna tillgång fullgöras, förklarar Utskottet, att denna kassabehållning kan användas för utgifter 1871. Hvertill skall det leda, om man så går till väga? Om en enskild man den 1 Januari 1870 hade i sin kassa en summa penningar, men innan han visste huru bokslutet för föregående år kunde slå sig ut och innan han betalt alla sina äldre räkningar, iklädde sig framtida förbindelser, att af en sådan tillgång gäldas, så undrar jag hvad benämning man skulle gifva åt ett sådant handlingsätt.

Men det är icke nog att Utskottet utgått från en oriktig utgångspunkt. Utskottet har icke upplyst Riksdagen om flera för Utskottet kända förhållanden, hvilka i väsentlig mån minska dessa tillgångar. Då Utskottet tagit för godt det svar, som jag vid interpellationen lemnade i afseende å de "extra statsanslagen"; hvarföre har Utskottet då icke tagit för godt det svar som då lemnades angående reservationsanslagen?

Uti mitt svar å interpellationen uppgaf jag t. ex., att anslagen till båtsmäns förseende med kojor och täcken, till exercis af flottans bemanning, till uppköp af spannmål, till durchmarchkostnader äfvensom öfverskottet å infutna ersättnings- och försäljningsmedel antingen voro redan disponerade eller af Kongl. Maj:t påräknade för vissa framtida behof; men alla dessa tillgångar har Utskottet icke desto mindre tagit med i beräkningen såsom en befintlig tillgång.

En annan behållning, som Utskottet äfven tagit med i beräkning, är den som den 1 sistlidne Januari med 332,898 R:dr 57 öre förefanns å titeln "behållna underhålls-statsmedel". Deraf är dock åtskilligt redan utbetaldt och resten disponerad.

För den som går till väga på sådant sätt, är det mycket lätt att uppgifva stora tillgångar, men huru tillförlitlig en sådan uppgift är, torde också lätteligen inses. Jag vill icke vidare trötta Kammaren med att upprepa och granska alla de siffror, hvilka i Utskottets Utlåtande förekomma. Det torde vara tillräckligt att endast häntyda på den oriktiga utgångspunkten för att hvar och en må kunna inse, huru oriktigt det är att på en sådan grund stödja någon beräkning. Och hvad är det nu Utskottet vill på en sådan beräkning grunda? Jo, ingenting mera och ingenting mindre än möjligheten att indraga hela anslaget till flottans underhåll och tre fjerdedelar af anslaget till flottans öfningar.

På mig har genomläsandet af detta Utskottets Utlåtande gjort det smärtsammaste intryck; deri ligger en liknöjdhet för vårt försvar, hvilken är sorglig.

På sätt jag förut visat, består den egentliga tvisten mindre deruti, huruvida några större tillgångar än Kongl. Maj:t angifvit verkligen finnas disponibla, än fastmera i sättet för dessa tillgångars användande. Kongl. Maj:t har föreslagit ett sätt, Utskottet ett annat.

För att detta må blifva fullt tydligt, får jag ytterligare erinra, att summan af alla dessa behållningar å Femte Hufvudtiteln uppgå till 1,179,000 R:dr, att Kongl. Maj:t föreslagit, att deraf för nybyggnad skulle användas 808,000 R:dr, då återstoden 371,000 R:dr blefve för allmänna

statsutgifter tillgänglig, under det att Stats-Utskottet ansett blott 340,000 R:dr böra för nybyggnader användas, och återstoden 839,000 R:dr för andra ändamål disponeras.

Nu kunna väl meningarne vara delade om hvad som är nyttigast, antingen att använda de samlade besparingarne till ökad materiel för Flottan, eller att använda dem till bestridande af allmänna utgifter för undvikande af ökad beskattning. Ingen torde dock förtänka Regeringen, att den, med öppen blick för Flottans verkliga behof, valt det förra alternativet. Riksdagen tyckes dock vara af en annan mening, och i följd af Första Kammarens beslut torde det icke vara någon utsigt, att dessa besparingar komma att för annat ändamål än betäckande af allmänna statsutgifterna användas. Jag vill icke bestrida att, när en tillfällig förlägenhet yppar sig, det kan vara lämpligt att använda från äldre tider samlade besparingar, men jag tror icke, att det är rätt att i det afseendet gå så långt som Riksdagen nu synes vilja göra. Det är icke rätt att anlita dessa samlade fonder blott för löpande utgifter, det är att lefva för dagen och icke se in i framtiden. Härom lönar det sig dock icke att tvista, ty, såsom sagdt är, genom Första Kammarens beslut är ståndpunkten fullkomligt klar.

Ofta har man så väl i Kammaren som enskildt till mig framställt fråga om orsaken till de många olika uppgifterna rörande behållningarne å Femte Hufvudtiteln. Jag vill gerna medgifva, att denna till en del återfinnes uti det sätt, hvarpå räkenskaperna i Sjöförvaltningen äro förda, ett sätt som äfven jag anser böra undergå en förändring, så att af dessa räkenskaper, klarare och tydligare än nu är fallet, må framgå hurudan ställningen är.

Utskottets Utlåtande innefattar icke något yrkande, och i sådant afseende har jag hvarken rätt eller anledning att framkomma med något påstående. Jag har blott velat lemna Kammaren dessa upplysningar och kommer förmodligen att under frågans behandling få tillfälle att än vidare yttra mig i ämnet.

Grefve Posse: Herr Talman! mine Herrar! Jag får till en början fästa uppmärksamheten på, att det är Herr Finansministern, som ledt diskussionen in på gebitet, huruvida, till följd af den interpellation jag till honom framställt, några disponibla behållningar blifvit upptäckta. Jag vill derom icke tvista och öfverlemnar villigt till Herr Finansministern att uppspana, men framför allt att medgifva disposition öfver befintliga tillgångar. Jag tager för god uppgiften derom, att en tillgång å 171,024 R:dr 41 öre blifvit af Regeringen slutligen erbjuden, bestående dels af 49,024 R:dr 41 öre, hvilka Herr Finansministern vid besvarande af min interpellation genast erkände, och dels af anslaget till gemenskapens naturaunderhåll 122,000 R:dr. Jag lemna å sido, om förtjensten af denna upptäckt ligger hos Finansministern, hvilket jag hoppas, eller hos någon annan. Jag vill blott fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att den meningsskiljaktighet, som förefinnes emellan Herr Finansministern och mig, icke blott hufvudsakligen men uteslutande afser den frågan, huruvida statsregleringen skall kunna genomföras och gå ihop med eller utan ökad beskattning. Finansministern har i Kongl. Maj:ts Proposition begärt nya

och ökade skattebördor, och jag har från detta rum förnyade tillfälle, upprepat, hvad jag äfven nu tillåter mig anse nästan obestriddigt: att för ändamålets vinnande ny eller ökad beskattning icke erfordras. Hvilken af dessa åsichter som är den rätta att vinna Riksdagens bifall kommer den närmaste framtiden att visa.

Finansministern har förebrått Utskottet, att, ehuru det tagit för god hans uppgift i afseende å de extra anslagen, det icke tagit för god hans uppgift angående reservationsanslagen. Detta kommer sig helt enkelt deraf, att Utskottet delat Finansministerns uppfattning i förra fallet, men icke kunnat göra det i det sednare.

I afseende å de tillgångar, som Utskottet trott finnas å Femte Hufvudtiteln, får jag erinra, att, enligt hvad Finansministern medgifvit, ställer sig skilnaden emellan Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag så, att Kongl. Maj:t anser 1,008,000 R:dr och Utskottet anser 1,694,196 R:dr 67 öre vara för ursprungligen afsedda ändamålen inom Hufvudtiteln öfverflödiga och till följd deraf disponibla för statsregleringen. Utskottet har dock icke föreslagit, att af dessa behållningar, som ansetts vara att tillgå för statsregleringen, nu använda högre belopp än 1,312,888 R:dr 30 öre eller 304,000 R:dr mera, än Kongl. Maj:t i dess nådiga Proposition föreslagit. Af detta omtvistade belopp har Finansministern erkänt, att 171,024 R:dr 41 öre må för statsregleringen användas och tror sig dermed hafva med samma välvillighet som alltid gått Representationen till mötes.

Nu säger man, att Stats-Utskottets kalkyl icke är riktig och stöder detta sitt påstående endast derpå, att räkenskaperna i Sjöförvaltningen skola föras så förunderligt, att icke någon kan begripa dem. Jag anser mig icke öfverskrida min befogenhet, då jag finner det vara minst sagt övåntadt, att man från statsrådsbanken åberopar otillförlitliga räkenskaper såsom skäl för, att man icke kan nöjaktigt göra reda för tillgångarnes verkliga belopp. Om Stats-Utskottet gjort en sådan anmärkning, hade den troligen blifvit ansedd som temligen närgången, äfven om den varit berättigad. Jag är emellertid och tillsvidare öfvertygad, att dessa officiella uppgifter, som Utskottet från Sjöförvaltningen erhållit, äro riktiga.

Jag skall undvika så mycket som möjligt att inlåta mig på sifferdetaljer, ty jag betviflar att i en så stor församling alla hafva håg att följa med i uppställandet af sådana.

Då Stats-Utskottet föreslagit att använda 340,000 R:dr utöfver hvad Kongl. Maj:t ansett vara att tillgå, så har man rätt att fråga, hvar skall man taga den summan? Jag skall derpå lemna anvisning, ehuru jag är förvissad, att jag blir vederlagd med den vanliga invändningen: "medlen äro redan disponerade, fastän de ännu icke äro använda;" och vi få väl då röra för hvilka nyttiga ändamål de äro disponerade.

Det ofta omtalade anslaget till båtsmäns förseende med kojor och täcken utgjorde den 31 December 1869 62,000 R:dr. Kongl. Maj:t har sagt, att deraf behöfves för beslutadt inköp af persedlar 21,800 R:dr. Således återstå 40,200 R:dr, hvilka, då anslaget är af reservationsanslags natur, icke få till något annat ändamål inom hufvudtiteln användas, såvida Riksdagen icke lemna dertill bifall.

Anslaget till durchmarchkostnader uppgick vid samma tid till 43,005 R:dr 43 öre, och då derifrån drages uppgifvet fyllnadsbehof i det ordinarie anslaget 9,325 R:dr 59 öre, återstå 33,679 R:dr 84 öre.

Fonden af influtna medel för uppköp af spannmål är i Kongl. Maj:ts Proposition uppgifven till 568,525 R:dr 43 öre. Deraf har Kongl. Maj:t erbjudit 468,000 R:dr. Återstå således odisponerade 100,525 R:dr 43 öre. Härtill kommer slutligen anslaget å 49,024 R:dr 40 öre, hvilket Finansministern förut medgifvit. Detta gör sammanlagdt 345,429 R:dr 68 öre; således omkring 40,000 R:dr mera än hvad som erfordras för att balansera ifrågavarande 304,000 R:dr, hvilka Stats-Utskottet tagit i anspråk utöfver det af Kongl. Maj:t erbjudna belopp. Dessa summor kunna icke bero på fel i räkenskaperna, ty de äro af Kongl. Maj:t i dess nådiga Proposition upptagna och der såsom fullt riktiga erkända.

Vill man se frågan i stort, så skall man fästa sig vid de i Stats-Utskottet uppgifna förhållanden, att behållningarne å Femte Hufvudtiteln från år 1865, då de utgjorde 1,962,575 R:dr, till år 1869 stigit till 3,664,078 R:dr 51 öre. Det är väl icke troligt, att ett sådant stigande kan ske blott i följd af illa förda räkenskaper. Dessa äro verkligen i Statskontoret kontant befintliga tillgångar, som icke blott finnas utan äfven årligen tillväxa; och hvem kan väl undra öfver att de växa, då anslagen i och för Femte Hufvudtiteln äro nästan oförändrade ända från den tid, då vi hade någon flotta, och man icke lärer kunna använda hela detta anslag, sedan flottan nu blifvit reducerad. Dessa tillgångar måste växa och växa icke blott i räkenskaperna utan äfven i kontanter. Det är ett obestriddigt förhållande, att flottan den 1 Januari hvarje år eger icke blott det då ingångna årets anslag 4,223,800 R:dr, utan äfven behållningen från föregående år, uppgående för år 1869 till 3,194,096 R:dr 30 öre; således vid hvarje års början mera än 7,000,000 R:dr för att bestrida utgifter å omkring 4,000,000 R:dr. Att förhållandet verkligen är sådant, det är medgifvet; och synes det mig obestriddigt, att då detta erkännes, måste man äfven medgifva, att Sjöförvaltningen eger ett mer än vanligt stort förlagskapital.

Jag ber att ytterligare få påpeka en omständighet, hvilken finnes upptagen i en af de Utlåtandet vidfogade tabellerna. Deraf inhemtas, att Statskontoret anordnat på Femte Hufvudtiteln ordinarie anslag, till disposition af Förvaltningen af sjöärendena, år 1865 första gången den 29 Mars, 1866 första gången den 7 Mars, 1867 första gången den 9 April, 1868 första gången den 21 Juli och 1869 första gången den 7 Oktober. Hvad visar det, att under ett år icke lyftats från den 1 Januari till den 7 Oktober? Jo att man lefde på besparingarne från föregående år, och det är väl icke någon räkenskapsaffär, ty både stora och många utbetalningar hafva naturligtvis under tiden egt rum. Således finnes för 4 millioner R:drs årliga utbetalningar 7 millioner R:drs tillgång. Der har man proba på, att Stats-Utskottets beräkningar icke varit oriktiga, åtminstone icke i hufvudsumman.

Då Stats-Utskottet blott tillstyrkt den obetydliga summan af 304,000 R:dr mera än Kongl. Maj:t föreslagit, har man trott att denna åtgärd icke skulle mötas af motstånd. I denna Kammare har ofta förut, då inskränk-

ningar ifrågasatts, sagts att sådant i hvarje förekommet fall och just i det vore omöjligt, och att stora fosterländska intressen vore i fara, om nemligen medel vägrades. Men hvad är här i fara, om man erkänner att besparingar finnas? Aldra minst kan jag förstå, att Regeringen numera gör vidare motstånd, sedan den redan medgifvit att afräkna mera än hälften af hvad Stats-Utskottet ifrågasatt. Detta Regeringens förfarande närmar sig så mycket som möjligt utseendet af en halfmesyr, hvilken det enligt min uppfattning vore klokt undvika, helst Regeringen icke bör sätta frågan å dess spets, då utgifterna å Femte Hufvudtiteln utan tvifvel kunna med lätthet bestridas, äfven om Riksdagen godkänner Stats-Utskottets uppfattning beträffande nu ifrågavarande behållningar.

För min enskilda del vill jag tillägga, att jag under de strider, hvilka angående statsregleringen egt rum, hyst det hopp, att då vi kommo till Femte Hufvudtiteln, vi der skulle finna oss befogade att använda de tillgångar, som erbjuda sig; och jag hyser den icke öfverdrifna förhoppningen, att Kammaren skall dela denna uppfattning.

Denna fråga är uteslutande en statsregleringsfråga och kan svårligen gifvas en annan färg, icke ens af de mest misstänksamme; och jag tror derföre, att Kammaren lugnt kan gifva sitt bifall till Stats-Utskottets uppfattning af förhållandet.

Herr Statsrådet Friherre Leijonhufvud: Ordföranden i Stats-Utskottet slutade med att förklara, att Stats-Utskottets beräkningar ej kunna vara felaktiga. Men lika bestämdt som han uttalade detta, lika bestämdt vågar jag säga att de äro oriktiga. Stats-Utskottet har stödt sina beräkningar på åtskilliga uppgifter som det skaffat sig, och som äro tryckta i slutet af Betänkandet. Grefve Posse har kallat dessa uppgifter *officiela*, men jag får förklara, att jag ej erkänner dem för officiela, derföre att kamereraren i Sjöförvaltningen har undertecknat dem, officiela äro endast de som från ett embetsverk på rätt väg infordras och afgifvas. De äro dessutom endast speciela svar på speciela frågor, och om äfven i denna egenskap sanna, så gifva de dock ingen öfersigt öfver hela Hufvudtiteln, sådan som nu behöfves. De kunna ej ens sammanföras till en sådan öfersigt. Jag har dermed gjort försök, och det låter sig ej göra.

Jag undrar ej på, att Stats-Utskottet icke kunnat på så knapp tid taga full reda på Förvaltningens räkenskaper, ty jag har sjelf derpå måst nedlägga ganska långvarigt arbete. Skälet är ej ensamt att söka uti formen för dessa räkenskaper, ehuru äfven deruti mycket torde vara att önska, utan det ligger till en del deruti, att räkenskaperna för 1869 ej ännu äro avslutade, och man det oaktadt måste utgå från tillståndet den 31 December 1869 eller ock, såsom Stats-Utskottet med ännu mindre skäl gjort, från 1868 års bokslut. Der förekommer derjemte i dessa räkenskaper tvänne titlar — om de ens böra få denna benämning — som i hög grad försvåra öfersigten af det hela. Den ena är *förskotter*, den andra kallas *afsättningar*. Med förskotterna går så till, att då ett anslag är beviljadt till ett visst arbete eller företag, och detta sättes i verket, anvisas tid efter annan nödiga medel dertill. Men dessa medel affö-

ras ej alltid genast på anslaget, utan uppföras i räkenskaperna såsom *förskotter*. Derigenom komma tvänne stora siffror att figurera i räkenskaperna, och dertill båda såsom tillgångar, ehuru de i sjelfva verket bort uttaga hvarandra. Med *afsättningarne* åter är förhållandet, att då ett företag är i gång som erfordrar penningemedel, och sådana finnas å vederbörligt anslag, så har man plägat att af samma anslags tillgångar undantaga, "*afsätta*" en summa för nämnda behof, och sedermera ej räkna denna afsatta summa såsom vidare befintlig. Då nu dessa förskotter och afsättningar ej ens efter någon fast regel tillämpas, utan de utanordnade medlen stundom direkte afföras å det ursprungliga anslaget, och då dertill så väl förskotter som afsättningar ej så sällan förekomma på samma titel, så får man göra en lång uträkning för att få ett slutresultat, hvilket dertill utfaller olika, allt efter som frågan varit olika. Jag sade derföre nyss, att om ock de af Stats-Utskottet begagnade uppgifterna från kammarkontoret äro till siffran riktiga, så äro de dock endast speciela svar på speciela frågor, men duga ej som bidrag för bedömande af hela Hufvudtitelns tillgångar.

För detta ändamål har jag deremot låtit uppgöra en i möjligaste måtto fullständig tabell, som jag hade för afsigt att låta trycka och utdela bland Herrar riksdagsmän, men den blef dertill för sent färdig. Denna tabell, som jag har här i handen, upptager i första kolumnen de utbetalningar, som redan äro gjorda under titel förskotter. De slutas med samma summa 1,800,235 R:dr 55 öre, som återfinnes i Stats-Utskottets uppgifter. Den andra kolumnen upptager de af Kongl. Maj:t genom nådiga bref direkte till vissa utgifter anvisade medel. Denna art af anvisningar har Stats-Utskottet ansett sig böra respektera. Den tredje kolumnen utvisar alla de kvarstående reservationer, som ej genom Kongl. Bref äro direkte anvisade till utbetalning, ehuru betydliga belopp derinom förekomma, som äro afsedda till vissa behofs fyllande. Ut i denna kolumn återfinnas de 62,595 R:dr 79 öre till båtsmäns förseende med kojor och täcken, som omtalas i Kongl. Maj:ts Proposition, och det utan afdrag af de 21,800 R:dr, som deruti omnämnas såsom redan behöfliga; vidare finnas der de 504,324 R:dr 28 öre, som utgöra reservation å anslaget till sjövapnets öfningar; 149,191 R:dr 81 öre reserverade af medlen till naturaunderhållet för manskapet (utan afdrag af 1869 års beräknade brist cirka 27,000 R:dr); 30,000 R:dr kvarstående å bagerikostnaderna; 19,539 R:dr 26 öre af anslaget till durchmarchkostnaderna (skilnaden häremellan och hvad i Kongl. Maj:ts Proposition är uppgifvet ligger i stationernas räkenskaper); vidare de 49,420 R:dr 35 öre, som af Finansministern uppgafs såsom besparing å anslaget till kanonångbåtars byggande, och som enligt Kongl. Maj:ts beslut redan äro öfverlemnade till Statskontoret. Vidare hela reservationen å spanmålsmedlen i Kongl. Maj:ts Proposition, aproximativt upptagna till 568,525 R:dr 43 öre, men här enligt noggranna beräkningar utförda med 573,793 R:dr 60 öre; samt slutligen 109,045 R:dr 90 öre, utgörande de ersättnings- och försäljningsmedel, som äro ämnade till upprätthållande af stenkolslagret jemte öfriga förråd i Carlskrona. Dessutom finnas der några små poster, så att kolumnens slutsumma utgör 1,547,000 R:dr.

Men

Men nästa kolumn har titeln *brist* och der utgör slutsumman 508,000 R:dr. Utom några mindre poster ingå deruti tvänne större, den ena å 241,929 R:dr å beklädnader för mariner och kanonierer, den andra å 228,493 R:dr å båtsmansbeklädnaden.

Om nu ofvannämnda, såsom odisponerade upptagna 1,547,000 R:dr upptagas såsom tillgång, och dertill läggas de för 1870 och 1871 påräknade anslagen till nybyggnad, utgörande tillsammans 324,000 R:dr samt de genom äldre fartygs slopande påräknade 120,000 R:dr, så fås en summa tillgång af 1,991,000 R:dr R:mt. Och om åter till nämnda bristsumma 508,642 R:dr lägges kostnaden för de 1870 anbefallda nybyggnader, enligt Kongl. Maj:ts Proposition, 562,000 R:dr samt de 839,000 R:dr, som jemlikt Första Kammarrens beslut skulle afgå från Femte Hufvudtiteln, och vidare 172,000 R:dr, som ej ännu blifvit anvisade till monitorn N:o IV:s fulländning enligt fastställd plan, men som ej här ofvan äro påräknade, samt slutligen till förstärkning af samma monitors torn ytterligare 115,000 R:dr, så fås för behofven under 1870 och 1871 en slutsumma af 2,196,600 R:dr. Häraf synes att i sjelfva verket en brist uppstår af 200,000 R:dr, hvilken jag väl hoppas kunna betäckas genom åtskilliga indragningar, men som dock visar att Hufvudtiteln ej nu tål större afdrag än Första Kammarren gjort, om man ej vill kasta allting huller om buller.

Om man åter från de 839,000 R:dr, som enligt Första Kammanrens beslut skulle aflemnas från Femte Hufvudtiteln, afdrager de 690,000 R:dr, som enligt Kongl. Maj:ts Proposition skulle utgått till nybyggnad af krigsfartyg, så visar sig att återstoden ej utgör mera än 149,000 R:dr, eller mindre än de 200,000 R:dr, som Kongl. Maj:t erbjudit att af exercisanslagets reservationer afstå till statsverkets allmänna behof, hvidan ock ej större summa kunnat af Kongl. Maj:t dertill anvisas, så länge en nybyggnad enligt framlagd plan antogs böra ske. I Första Kammarren har jag, ehuru, som lätt kan förstås, ganska ogera, afstått från dessa nybyggnader 1871. och ingått på Första Kammarrens beslut. Men mera än så, kan Hufvudtiteln ej utan obotlig skada afstå. I alla händelser motser jag nödvändigheten att nästa år af Riksdagen begära en något friare dispositionsrätt af anslagen inom Hufvudtiteln, för att kunna betäcka bristerna å ett ställe med tillgångarne å ett annat

Grefve Posse: Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvars-departementet började sitt anföraende med det yttrandet, att lika bestämdt som jag förklarar att mina beräkningar af slutsummorna voro riktiga, lika bestämdt förklarade han dem oriktiga. Jag ber dock att få fästa Kammarrens uppmärksamhet på den olika ståndpunkt vi i denna fråga intaga. Herr Statsrådet utgår från den uppfattningen, att de räkenskaper, på hvilka de uppgifter, som kommit Stats-Utskottet till handa, grunda sig, *icke* med full visshet vore att lita på. Jag antager deremot att dessa räkenskaper äro fullkomligt tillförlitliga. Det är häraf klart att jag kan ega en uppfattning om hvilken slutsumma är den rätta, då Herr Statsrådet deremot omöjligen kan hvarken medgifva eller bestrida riktigheten af hvilken summa som helst. När man utgår från den föreställning att räkenskaperna äro orediga, är det naturligtvis omöjligt eller, minst sagdt, opraktiskt att stödja sin uppfattning på dessa räkenskaper. Herr Stats-

rådet yttrade vidare, att under olika dagar hade olika uppgifter blifvit lemnade, och har derjemte bestridt att de uppgifter Utskottet erhållit af Kamereraren i Sjöförvaltningen skulle hafva något slags officiel karakter. Jag vill icke inlåta mig i någon tvist om hvilka uppgifter, som må anses officiella eller icke, distinktionen synes i detta afseende vara ganska fin. Här är fråga om sak, icke om en term. Frågan är denna: äro dessa sifferuppgifter lemnade af behörig person, äro de sanna eller icke? För min del antager jag att de äro riktiga och öfverensstämmande med Sjöförvaltningens räkenskaper och kan icke medgifva att de äro oriktiga, förrän det visas i hvilken omständighet och i hvad mån oriktiga uppgifter kommit Stats-Utskottet tillhanda från Sjöförvaltningens Kammarkontor. Den omständigheten att siffrorna under olika dagar ställa sig olika, behöfver icke anses vara någon nödvändig följd af räkenskapsättet, ty det är tvärtom en nödvändig följd deraf att utgifterna under mellantiden varit löpande.

Jag tyckte mig finna att Herr Statsrådet i sin kalkyl sammanförde utgifterna för åren 1870 och 1871. Detta sätt att vidga stridsfältet och äfven inblanda kalkyler för tiden efter den 31 December 1869 kan icke bidra till reda och enkelhet eller till underlåtande af Kammarrens uppfattning af frågan. Hvad beträffar Sjöförvaltningens förbindelse för beställningar, om hvilka Herr Statsrådet talat, så har Stats-Utskottet afräknat hela detta belopp åtminstone en gång. Utskottet har nemligen från de kontanta tillgångarne afräknat dels den vid 1869 års utgång beräknade behållningen å krigsfartygs-byggnadsfonden, 1,220,890 R:dr 32 öre dels 1,800,235 R:dr 55 öre redan verkställda förskottsutbetalningar.

Det anfördes vidare att på vissa titlar skulle finnas brist, t. ex. på båtsmansbeklädnadsmedlen, men hvad särskildt denna post beträffar, så får jag anmärka att denna brist, åtminstone tills vidare är af den natur att den ständigt minskas, till följd deraf att icke lika många båtsmän kunna uppfordras nu som förr, och jag har här i min hand en uppgift, som visar att denna brist, som år 1867 uppgick till 258,000, år 1868 utgjorde endast 235,000 och 1869 nedgått till 228,000. Bristen visar sig således vara i ständigt nedgående, utan att erfordra något nytt anslag eller andra tillgångar än det ordinarie årsanslaget, som är större än behovet kräfver.

Hvad beträffar den uppgift Herr Statsrådet lemnat angående beloppet af *anvisade* och *disponerade* medel, hvarigenom tillgångarne försvunno så hastigt, att, om jag icke hörde orätt, brist i stället för öferskott slutligen uppstår, så vill jag erinra hvad med disposition på konstspråket menas. En s. k. disposition är ett Kongl. Bref, hvori anbefalles att af den och den anslagstiteln så och så mycket skall användas till det och det ändamålet, och så snart ett dylikt Kongl. Bref blifvit utfärdadt, anses dessa penningar aflagda och skola förblifva liggande ända till dess de för det anbefallda ändamålet kunna användas. Jag vill här anföra några dylika poster. Redan af 1859 - 1860 års Riksdags anslag afsattes 10,000 Riksdaler till en kolbod vid Skärgårds-artilleriets station i Carlskrona, och 6,907 R:dr 44 öre till diverse arbeten vid Sjöförsvarets stationer, hvilka medel ännu icke hunnit att blifva använda; år 1863 disponerades till en mastkran i Carlskrona 56,369 R:dr och till en stycke-

kran vid Skärgårds-artilleriets station i Stockholm 18,000 R:dr, men arbetet med dess uppförande har ännu icke hunnit framskrida längre än till en undersökning om hvar den skall stå. År 1866 disponerades ett belopp af 39,449 R:dr 41 öre till skjutförsök med uppreflade äldre kanoner, och slutligen disponerades 1867 48,000 R:dr till kulor för grova kanoner. Kanonerna äro väl beställda men icke färdiga, och kulorna äro hvarken beställda eller färdiga, men penningarne ligga emellertid väl förvarade i Sjöförvaltningen och betraktas nu af Sjöministern som vore de redan utbetalda.

På samma sätt visar det sig, att af reservationsanslag finnas disponerade men icke använda till underhåll i allmänhet af ångpannor 159,061 R:dr; vidare till stångträn och rundhults-spi. or 14,228 R:dr. Detta belopp har nu legat i sex år, anses disponerad, och jag är öfvertygad att det blifvit riktigt affördt i den tablå Herr Statsrådet meddelat. Genom Kongl. Bref af 1861 har Kongl. Maj:t anvisat ytterligare 25,000 R:dr till den af mig nyss omnämnda mastkranen i Carlskrona, om hvilken man ännu icke vet hvar den skall stå. Beträffande den af mig nyss omförmälda fonden, afsedd för underhåll af ångpannor, så har jag funnit att, under de tre sednare åren, af denna fond blifvit användt för detta ändamål ett belopp af endast 13,918 R:dr. Således finnes här en behållning af 146,000 R:dr, men detta oaktadt afsätts på nytt å 1870 års stat 50,000 R:dr. Sedan jag från reservationsanslaget till flottans underhåll afräknat de poster, jag nu omnämnt, jemte några andra, med hvilkas uppräknande jag icke vill upptaga tiden, så återstår i allt fall reserveradt å detta anslag ett belopp af 33,600 R:dr, hvilket icke är disponerad.

Om man på detta sätt "*disponerar*" öfver medlen, så är det alldeles tydligt, att det icke kan göras någon *legal* invändning emot föregifvandet att dessa medel icke äro befintliga. Men nu ställer jag till Herr Statsrådet den frågan: Vill Kongl. Maj:t, då det är bevisligt och nästan medgifvet att dessa medel icke för närvarande kunna nyttigt användas, underlätta statsregleringen genom att aflemna dem och vedervåga att repliera på nya anslag, när behofvet sådant framdeles kräfver? Regeringen synes mig desto heldre kunna göra detta, som slutsumman, som skiljer oss emellan, icke utgör mer än omkring 133,000 R:dr. När räkenskaperna af Herr Statsrådet anses otillförlitliga bör ett så litet belopp som det ifrågavarande icke väsendtligt inverka på Regeringens uppfattning om möjligheten att dermed underlätta statsregleringen, hvilken genom detta medgifvande skulle ganska betydligt underlättas. Det vore i alla händelser lyckligast, om Herr Sjöministern genom detta medgifvande afböjde nödvändigheten att stryka ordinarie anslag.

Herr Statsrådet Friherre Leijonhufvud: Jag ber att få med några ord besvara Herr Grefve Posses sednaste yttrande. Jag har icke sagt, att räkenskaperna äro oriktiga, men jag har sagt, att de äro svåra att följa för de deruti ej fullt hemmastadda, dock icke så att man behöfver taga miste på hvilka medel, som äro disponerade eller odisponerade. Visserligen kan det hända att förskotten ej alltid äro uppförda på riktiga anslag, men något väsendtligt misstag lär ej kunna vara gjort, och kan i alla fall ej inverka på slutresultatet af min kalkyl, då de alltid kvarstå

i samma kolumn. För öfrigt har jag aldrig påstått att de uppgifter, på hvilka Stats-Utskottet stödjer sig, äro osanna. Jag har sagt att de äro af Utskottet sedda partielt, och således icke lemna tillfälle till en bestämd öfversigt och generell uppfattning af det hela. Herr ordföranden i Stats-Utskottet har förundrat sig öfver att jag i min beräkning upptagit 1870 och 1871 års utgifter, men huru skulle jag kunna undgå att göra detta, då vi för 1870 och 1871 skola lefva på besparingar. Herr Grefven har uppräknat en mängd anslagsbehållningar, men hvad särskildt beträffar t. ex. anslaget till båtsmännens beklädnad, så är den behållning, som figurerar i räkenskaperna, skenbar och beroende deraf att upphandlingskostnaden icke var bestämd, då Kronan öfvertog passevolansen. Derigenom har inträffat, att detta anslag tilltogs något större än behovet sedermera visade sig kräfva, och då detsamma blef i sin helhet för ändamålet använt, så finnes den behållning, Grefve Posse i denna post antagit, till i verkligheten, jag medgifver det, men den ligger i båtsmansbyxor och andra persedlar, förvarande i rustkammaren. Med en så beskaffad tillgång torde emellertid inga liqvider kunna verkställas. En tillgång finnes således, men penningarne äro i alla fall borta. Herr Grefven har vidare framhållit några disponerade småsummor, som ännu äro oanvända, och jag vill icke bestrida att anmärkning kan göras mot det försenade användandet af dessa summor till de med dem afsedda ändamål, men dels äro dessa summor ej betydande, dels kunna deras kvarstående förklaras, då man vill gå in i detaljgranskningar. Så t. ex. äro de till mastkranen i Carlskrona afsatta summor ej ännu tillräckliga till arbetets utförande. Kranen är ej ännu uppförd men skall i år uppföras, och dessa från förra åren kvarstående summor få ju då sin rätta användning. Ibland de siffror, hvilka af Stats-Utskottet ansågos kvarstå och kunna för statsregleringen tagas i anspråk, förekommer äfven en siffra af 70,000 R:dr till Gefles pannor och en å 40,000 R:dr till andra ångfartygspannor, hvilka redan nu äro utbetalda och afförda. Likaså 15,000 R:dr till ångfartyget Kare med flera mindre poster. På samma sätt förhåller det sig med andra, för vissa ändamål afsedda tillgångar, som blifvit ställda till Kongl. Maj:ts disposition. Icke kan man t. ex. uppgöra ett kontrakt om ett fartygs byggande, utan att veta hvar man skall taga penningar dertill. Mycket kunde här vara att tillägga, men jag vill icke längre upptaga Kammarens tid. Till nästa Riksdag skall en så full utredning af Femte Hufvudtiteln som möjligt är framläggas för Riksdagen.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Jag skall endast några ögonblick upptaga Kammarens tid. Herr ordföranden i Stats-Utskottet har lagt i min mun ett yttrande, som jag icke haft, eller att Sjöförvaltningens räkenskaper skulle vara *oriktiga*. Någoting sådant har jag icke yttrat. Jag har blott sagt, att dessa räkenskaper icke vore så enkla och lättfattliga att de kunde med klarhet öferskådas, och såsom bevis för sanningen af detta mitt påstående tillåter jag mig att i första rummet åberopa Herr ordföranden sjelf. Ty, mine Herrar, inom en tid af icke mer än två månader hafva vi från just samma håll erhållit åtskilliga olika uppgifter rörande dessa behållningar. I sin officiella interpellation för-

klarade Grefve Posse att å särskildt angifna anslag funnes på Femte Hufvudtiteln disponibla omkring 680,000 R:dr, i utgiftsafdelningen kom han till en summa af 452,000 R:dr, och nu kommer Herr Grefven, äfven med uteslutande af förut beräknade belopp, återigen upp till ungefär 680,000 R:dr. Bevisar icke detta, att Herr Grefven sjelf icke förmått att sätta sig in i dessa räkenskaper och i dem komma till klarhet. Herr Grefven har förklaradt, att Stats-Utskottet accepterat mitt yttrande i afseende på de extra anslagen, men att Utskottet deremot icke kunnat godkänna det i hvad det afsåg reservationsanslagen. Grunden för mitt påstående var den, att Kongl. Maj:t afsett båda slags anslagen för vissa bestämda ändamål, och om man erkänner riktigheten häraf i det ena hänseendet, bör man väl och erkänna den i det andra, ty Kongl. Maj:t måtte väl vara den, som i afseende på båda bestämmer hvad som kan undvaras eller icke. Jag tror således att samma skäl, som förmått Herr Grefven att respektera de extra anslagen, äfven bör förmå honom att respektera reservationsanslagen.

Herr P. A. Bergström: Den beräkning af reserverade tillgångar och behållningar å Femte Hufvudtiteln, hvilken Stats-Utskottet uti förevarande punkt framlagt, är naturligtvis uppgjord endast i ändamål att tjena till ledning för Kammarens beslut angående regleringen af utgifterna under samma Hufvudtitel och kan därför icke föranleda något Kammarrens yttrande. Vid sådant förhållande får det anses hafva varit en lapsus linguae af Stats-Utskottets Herr ordförande, då han uttalade sin förväntan och förhoppning, att Kammarren måtte bifalla Stats-Utskottets Betänkande. Jag kan därför icke föreställa mig möjligheten af annan proposition, när öfverläggningen kommer att förklaras slutad, än att punkten må läggas till handlingarne.

Om Första Kammarren återförvisat ärendet till ny handläggning af Stats-Utskottet, skulle jag nu gerna hafva velat framställa ett yrkande i samma syftning, på det att alla de siffror, hvilka under öfverläggningen blifvit å ena eller andra sidan uppgifna och åberopade, skulle kunnat af Stats-Utskottet på lämpligt sätt grupperas och dymedelst i tryck bringas till den åskädlighet, hvilken för en riktig uppfattning är nödvändig; men enär punkten redan blifvit af Första Kammarren lagd till handlingarne, skulle en återremiss tjena till intet.

Stats-Utskottets Herr ordförande behagade yttra, att man icke så mycket borde fästa sig vid uppgifna siffror, utan se saken i stort och framför allt taga i betraktande de betydliga behållningar från förutgående år, hvilka vid hvarje nytt års ingång varit till Förvaltningens af sjöärendena förfogande. Denna uppmaning eller detta råd torde dock icke obetingadt böra följas; ty huru mycket man än vill se saken i stort, så står det fast, att de små summorna ingå i de stora och att man därför icke förmår rätt bedöma de sednare, utan att hafva fullt reda äfven på de förra. Mig föreföll det, som om Utskottets ordförande blandade bort siffror, då han uppgaf, att den vid 1869 års slut befintliga behållning af 122,312 R:dr 19 öre eller i rundt tal 122,000 R:dr å reservationsanslaget för gemenskapens vid sjöförsvaret naturaunderhåll, 248,600

R:dr, vore nyupptäckt. Denna behållning är uttryckligen omförmäld uti den vid Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om statsverkets tillstånd och behof fogade bilaga N:o 5, innefattande Statsråds-protokollet öfver sjö-ärenden; och anledningen, hvarföre användande af ifrågavarande behållning för annat ändamål än det med anslaget afsedda icke kunde medgifvas, finnes jemväl anförd. Nu har visserligen Stats-Utskottet uti tionde punkten af förevarande Betänkande hemställt om berörda anslags förvandling från reservations- till förslagsanslag och såmedelst möjliggjort användande för andra ändamål af omtvistade reservation i 22,000 R:dr, hvilken, derest Utskottets anmärkta hemställan vinner Riksdagens bifall, icke vidare behöfver för ursprungliga ändamålet å Hufvudtiteln bibehållas. Men Regeringen saknade all anledning att göra ett dylikt förslag och kunde icke gerna antaga, att Stats-Utskottet vore böjdt förorda en förvandling af anslagets natur; hvadan också Regeringen var i sin goda rätt, då den ansåg olämpligt att gifva ifrån sig den reserverade behållningen. Att förvandla ett reservationsanslag till förslagsanslag innebär alltid ett förtroendevotum till Regeringen, desto större, ju större anslaget är. Det torde kunna anses mindre nödigt att uppgifva skilnaden emellan ett reservations- och ett förslagsanslag; men då jag, utan någon afsigt att förnärma, antager såsom möjligt, att inom denna Kammare kan finnas en eller annan ledamot, hvilken icke gjort sig full reda för denna högst väsendtliga skilnad, tillåter jag mig att i detta afseende yttra några ord. Ett reservationsanslag för visst behof bestämmes till det belopp, som efter medelberäkning anses årligen erforderligt för fyllande af samma behof. Utgifterna i och för fyllande af behofvet kunna det ena året blifva mindre, det andra större, d. v. s. än understiga än öfverskrida anslaget. Deraf härflyter nödvändighet att bibehålla, reservera, de besparingar, som ett år, derigenom att utgifterna under samma år understigit anslagsbeloppet, kunna hafva uppstått, på det man med desamma må kunna fylla den brist, som ett påföljande år kan uppkomma till följd deraf, att utgifterna öfverskrida inkomsterna d. v. s., anslagsbeloppet. Sådana besparingar få naturligtvis endast användas för ett och samma speciella ändamål, derest icke båda statsmakterna annorlunda besluta. Förslagsanslag deremot äro sådana, som äro bestämda för behof, hvilka ej kunna på förhand så noga beräknas, men äro af den allmänna vigt, att medel dertill måste finnas att tillgå. Anslag af sistnämnda beskaffenhet få, derest icke genom tillägg af ordet "högst" ett maximum blifvit bestämdt, allt efter som behofvet kräfver, öfverskridas. Dessa förslagsanslag äro nödvändiga; men de verka ofta derhän att förrycka statsregleringen, i den mån de till större belopp måste öfverskridas. I allmänhet är det således hvarken önskligt eller rådligt att, såsom Stats-Utskottet i anmärkta fall för åtkommande af oftaberörda reservation, 122,000 R:dr, föreslagit, reservationsanslag förvandlas till förslagsanslag.

Hvad angår Herr Statsrådets och Chefens för Finans-departementet uppgift, att, sedan återstoden å ett af 1856—1858 årens Riksdag för flottan beviljad extra anslag ansetts kunna med belopp 49,024 R:dr 41 öre till statsverket öfverlemnas samt jemväl omtvistade reservation, 122,312 R:dr 39 öre, blifvit af anförda skäl tillgänglig, de besparingar å flottans

äldre anslag och fonder, hvilka Stats-Utskottet beräknat kunna utöfver hvad Kongl. Maj:t proponerat användas för andra än de vid anslagens beviljande ursprungligen afsedda ändamål, icke uppginge till högre belopp än 133,545 R:dr 50 öre; så var jag i tillfälle att följa Herr Statsrådets sifferuppgifter och kan derföre på det bestämdaste försäkra och vitsorda, att det resultat, hvartill han kom, var fullt riktigt. Jag gjorde en uppställning af siffrorna och lät min granne till venster kontrollera det deraf resulterande förhållande, att, såsom jag hade äran nämna, skillnaden utgjorde endast 133,541 R:dr 50 öre. Det är om detta i förhållande till statsregleringens utgiftssumma högst obetydliga belopp här nu strides.

Enligt hvad en af Stats-Utskottets ledamöter, Herr Grefve af Ugglas, uti en vid Betänkandet fogad reservation ådagalagt, har Utskottet vid uppgörande af förevarande beräkning alldeles förbisett, att åtskilliga i Statsråds-protokollet omförmälda besparingar å reservationsanslag, hvilka besparingar måste antagas ingå uti omtvistade beloppet 133,541 R:dr 50 öre, icke kunna, såsom dels för ursprungliga ändamålen behöfliga och dels af Kongl. Maj:t disponerade, afses för den af Stats-Utskottet förordade användning. Visserligen har Utskottets ordförande, efter redogörelse för hvad, enligt hans mening, förstodes dermed, att Kongl. Maj:t förordnat om disposition af förut beviljade anslag, uttalat den åsigt, att sådant oakadt de disponerade medlen kunde utan våda för andra behof användas. Till hvilka konsekvenser en sådan åsigt leder, torde knappt behöfva påpekas, än mindre vidlyftigt utvecklas. Sedan en föregående Riksdag, med erkännande af det behof, hvarför Kongl. Maj:t äskat anslag, beviljat sådant till visst belopp; skulle en påföljande Riksdag kunna på de delar af sådana anslag, hvilka väl ännu icke blifvit effektivt använda, men dock disponerade, anvisa utgifter för fyllande af Statens ordinarie erkända behof. Derigenom skulle ju Kongl. Maj:t, så vidt som dessa sednare behofven nödvändigt måste fyllas, blifva försatt i nödvändighet att ånyo begära medel för ändamål, till hvilkas tillgodoseande anslag redan förut blifvit beviljade. Ett sådant sätt att tillvägagå, som Utskottet föreslagit, är i min tanke både oriktigt och vådligt, och jag kan icke annat än på det bestämdaste motsätta mig detsamma.

Emellertid har jag intet annat yrkande att framställa, än att punkten, utan allt omdöme, vare sig gillande eller ogillande, måtte helt enkelt läggas till handlingarne.

Herr Lyttkens: Många sorgliga erfarenheter har jag gjort i mina dagar, men att räkenskaperne äro i det skick, att man deri kan se antingen en behållning af 680,000 R:dr eller en brist af 200,000 R:dr, det är i sanning oerhördt. På detta sätt är det bankruttnessiga affärsmän bruka föra sina böcker. Man har yttrat, att räkenskaperne icke äro oriktiga, utan endast oklara, men hvem kan säga om de äro riktiga, då de icke äro rediga. Proban på deras beskaffenhet är, huru svaret utfaller på den frågan: hvar ligga penningarne? Jag tror det, att det skulle gifva oss nykomlingar en bättre kännedom om ställningar och förhållanden än allt detta tal och alla dessa grupperingar af siffror. Finnas penningare eller

finnas de icke? Det enklaste vore att penningarne funnes på ett ställe, hvilket icke borde vara något annat än Statskontoret.

Grefve Posse: Herr Sjöministern förebrådde mig för det jag icke har föranstaltat derom, att den uppgift, som jag nyss lemnade, blifvit intagen i Stats-Utskottets Betänkande. Men jag måste förklara, att den förebräelsen är fullkomligt oförskyld, emedan jag sjelf fått del af samma uppgift långt sednare än Betänkandet uppsattes och utkom i tryck. Men då jag påstår att det finnes ett öfverskott af nära 400,000 R:dr, har jag ingen anledning finna mig generad af denna brist, och har så mycket mindre skäl dertill, som man har full anledning antaga, det bristen skall så småningom försvinna utan vidare åtgörande, emedan hela årsanslaget icke kan hvarje år användas. Det syntes mig äfven såsom om Herr Statsrådet ville göra mig en förebräelse för det att Utskottet vändt sig till en tjänsteman för att erhålla de upplysningar, som Utskottet ansett sig behöfva. Jag erinrar mig visserligen icke fullkomligt, i hvilka ordalag Herr Statsrådet uttryckte sig, men om hans mening var den jag nu antydt, så måste jag tillbakavisa en sådan förebräelse, ty, efter mitt förmenande, finnes icke något hinder, vare sig för Utskottet, eller för mig, eller för hvilken representant som helst, att vända sig till hvilken embetsman som helst för att erhålla de upplysningar man önskar.

Herr Bergström har ånyo anslagit den sträng, som han så ofta plägar vidröra, nemligen om ingrepp i de konstitutionela rätigheterna och Regeringens rätt och myndighet. Jag anser mig icke behöfva anmärka, att icke heller jag skulle kunna tillåta någonting sådant; men jag vill erinra om att man icke bör anse att allting syftar ditåt eller att det är i sådan afsigt dessa anmärkningar framställda. Jag tror mig ega rättighet att fordra det man framför allt bör vara rättvis i sina omdömen.

En annan ärad talare har framställt den frågan: hvar finnas penningarne? Jag får dertill svara, att den 31 December 1869 fanns hos Statskontoret och Riksgäldskontoret innestående en kontant tillgång af 3,194,000 R:dr och den 2 Januari detta år i Statskontoret ytterligare 3,784,000 R:dr, eller tillsammans omkring sju millioner R:dr. Penningarne finnas således der. Och detta är icke någon slags räkenskapsaffär, utan de finnas i kontanta sedlar och kunna fås när som helst på Sjöförvaltningens requisition, så vida Statskontoret kan fullgöra sina förbindelser. Härvid är jemväl att märka, att i dessa summor äro icke inberäknade de medel, som redan äro för vissa ändamål förskottsvis utbetalda.

Jag ber att än en gång få fästa Herrarnes uppmärksamhet på, att jag alls icke gjort något yrkande i sådant syfte, som Herr Bergström angifvit. Tvisten härleder sig egentligen från den olika uppfattning, som Regeringen och Stats-Utskottet hafva angående dessa 133,000 R:dr. Och det lär väl icke kunna anses såsom något ingrepp i Regeringens rättigheter, om Riksdagen finner sig befogad att disponera öfver detta belopp.

Man har sagt, att räkenskaperna skola ställas på redig fot. Jag är tacksam för detta löfte, men kan icke lemna oanmärkt, att Sjöförvaltningen för icke så lång tid tillbaka använde 24,600 R:dr till en komité, som tillsattes just för att ordna dessa räkenskaper; har den då icke

kommit till önskligt resultat? För öfrigt må det väl kunna anses såsom bevis på rikliga tillgångar, att Sjöförvaltningen kan använda ganska betydliga belopp på komitéer, såsom t. ex. för några år sedan 7,000 R:dr på en sådan, som tillsattes för att utreda och bestämma på hvad vilkor Skeppsholmen kunde öfverlätas till Stockholms stad.

Herr Adlersparre: Då vi nyss från Statsråds-bänken hört en så utförlig redogörelse angående siffror, anser jag mig icke behöfva orda något om dessa; men då en ärad representant från Halland frågat, om Sjöförvaltningens räkenskaper utvisade, att brist förefinnes; så vill jag derå svara, att sådan icke är för handen, utan att tvärtom besparingar finnas. Men huru stora dessa i sjelfva verket äro, kan man af räkenskaperna i dessas närvarande skick beklagligtvis icke få full kännedom om. Att dessa räkenskaper icke äro rediga och i fullständig ordning, det vet en hvar, och hvarför skulle jag då söka fördölja detsamma? En komité har visserligen varit tillsatt för att förutom andra arbeten uppgöra förslag till ett bättre bokföringssätt; och detta är ju äfven ett bevis på att räkenskaperna hittills icke varit nöjaktigt ordnade.

Att nu orda om Sjöförvaltningens slöseri med komitéer är icke i sin ordning, det hör icke till ämnet; och icke hade jag trott, att man här skulle få höra talas om Skeppsholms-komitéeen, då det nu är så många år sedan den existerade. Hvarken den ena eller andra af dessa komitéer är af Förvaltningen af sjö-ärendena förordnad.

Här har yttrats att bristen å anslaget till båtsmännens beklädnad med hvarje år nu förminsas. Så är dock icke förhållandet. Denna brist måste tvärtom för de närmaste åren ökas. Orsaken härtill är den, att Kronan nyligen öfvertagit anskaffningen af de så kallade småpersedlarne, för hvilkas anskaffning roten lemnar en ringa kontant ersättning. Följden är att Kronan, som nu måste omkosta hela den nya uppsättningen, har försträckt och under närmaste åren kommer att försträcka större summor än som för ändamålet inflyta. Om några få år komma dock inkomsterna motsvara utgifterna.

Jag får än en gång upprepa, att räkenskaperna icke äro i ett tillfredsställande skick; men jag tror att de till nästa riksdag skola vara så ordnade, att de då blifva tydliga för en och hvar, och någon tvist skall då icke kunna uppstå om huru stora besparingarne äro. Jag vill derföre hemställa till Kammaren, om det under närvarande omständigheter kan vara rätt och klokt att gå så hårdt åt dessa besparingar som Utskottet föreslagit.

Herr Palander: Om någonting ur den diskussion som här blifvit förd framgår klart och tydligt, så är det riktigheten af det påståendet, att Förvaltningens af sjöärendena räkenskaper sakna den klarhet och redighet som är af nöden, för att man skall kunna med någon noggrannhet bedöma, huru mycket af Femte Hufvudtitelns besparingar kan för statsverkets allmänna behof afses. Jag finner uti detta förhållande ett afgörande skäl, att, då Femte och Åttonde punkterna komma under öfver-

läggning, yrka bifall till Herr af Klints reservation. Detta så mycket heldre, som man genom att bifalla nämnda reservation, på emellan ett och två hundra tusen Riksdaler när, i och för statsregleringen tillgodo-gör sig lika stort belopp af besparingarne, som man genom att bifalla Stats-Utskottets förslag skulle göra. Det felande beloppet torde kunna betäckas deigenom, att man beräknar bränvinsbränningsafgiften för ett så mycket högre kannetal. Skulle så den kalkyl man i detta afseende uppställt icke till fullo besannas, så är det ju icke värre, än att man nästa år, vid Riksdagens då skeende sammanträde, när Förvaltningens af sjöärendena räkenskaper kommit på det klara, fyller bristen med de af Femte Hufvudtitelns besparingar, hvilka man då tydligen kan finna vara tillgängliga.

En annan reservant inom Stats-Utskottet än den af mig förut omnämnde säger nemligen: "Jag har här sökt ådagalägga otillförlitligheten af den beräkning, som Utskottets Betänlande upptager. Jag har dock härmed icke velat säga, att icke behållningar kunna finnas — andra än dem Kongl. Maj:t angifvit — hvilka, utan men för Sjöförvaltningen, till statsverket kunde öfverlemnas. En utredning pågår, som inom året måste lemna upplysning derom. Der så blifver förhållandet, har man icke rätt att betvifla, att ju icke dessa medel skola komma nästa riksdag till godo." Jag icke allenast icke betviflar, utan är för min del fullt förvisssad derom att så skall ske, och att Regeringen icke skall kunna underlåta att hålla Representationen till handa de besparingar, som förefinnas och som icke för sjöförsvaret äro behöfliga.

Friherre Åkerhjelm: Jag har begärt ordet med anledning af den förfrågan en ärad representant från Halland framställt, huruvida de så mycket omordade besparingarne verkligen finnas eller icke, och hvarest de äro att påträffa. Då jag haft den äran att under de trenne sednast förfutna åren deltaga i statsrevisionen, så må den värde representanten icke misstycka att jag hänvisar honom, för att få svar på sitt spörsmål, till den sednast afgifna berättelsen om den år 1869 förrättade statsrevision, hvilken berättelse sedan Riksdagens första dagar varit för eu hvar tillgänglig och deri han å sidorna 44 och 45 uti §§ 8 och 9 finner de upplysningar han i detta hänseende kan behöfva. Derutaf framgår, att revisorerne redogjort för ställningen den 31 Augusti 1869 och att fordringarne hos Statskontoret då utgjorde 5,095,181 R:ör 21 öre R:mt

nenligen af 1868 års ordinarie anslag	644,000: --
hela 1869 års ordinarie anslag, penningar .	3,757,084: 91.
ditto ditto oindelt spannmål	125,292: 30. 3,882,377: 21.
samt hos Riksgäldskontoret innestående extra statsanslag .	568,804: --
hvilka siffror tillsammans utgöra förutnämnda belopp . . .	5,095,181: 21.

Utaf denna redogörelse finner man ock, att dessa "besparingar" icke utgjort några "fonder", hvarmed man kunnat bedriva någon slags diskontroll, en opinion som jag, af hvad som man och man emellan i dessa dagar yttrats, befärad möjligen hafva inom denna Kammare vunnit någon spridning, hvadan jag nu begagnar tillfället att påpeka att medlen, såsom af revisorerne redogörelse synes, ligga inne uti Stats- eller Riksgäldskontorens

kassor. Vidare hafva revisorerne uti 9 § särskildt betonat, huruledes de funnit det räkenskapssätt, som begagnas vid redovisningen af de för Femte Hufvudtiteln anvisade anslag och öfriga tillgångar, icke med erforderlig klarhet och tydlighet framställa santliga anslagens ställning och tillgångar samt på denna grund ansett det vara högeligen önskvärdt att den förändring i räkenskapssättet, som lärer vara ifrågasatt, måtte *snart* genomföras. Vid sådant förhållande må man icke finna det alltför underligt, om Herr Sjöministern skulle komma med en uppgift i afseende på i räkenskaperna förekommande sifferförhållanden och Herr ordföranden i Stats-Utskottet med en annan derifrån afvikande, ehuru de båda kunna röra samma sak, ty, såsom sagdt är, bokföringen är icke tillräckligt klar och tydlig; och då den derjemte är i viss mån olika vid Kongl. Förvaltningen af sjöärendena och vid de derunder lydande stationerna samt allmänna inrättningarne, så är öfversigten och granskningen af räkenskaperna derigenom ytterligare försvårad. På samma gång som jag nämner detta, så vill jag ock tillkännagifva att, för den händelse jag vid någon dylik förekommande olikhet i sifferuppgifterna skulle befinna mig i någon ovisshet, hvarest jag skulle finna det sannolikast mest rätta, jag då alltid — i valet och qvalet — skulle anse mig böra föredraga den för sina meddelanden ansvarige departements-chefens framlagda tabeller, framför de siffror den nitiske Utskotts-ordföranden kunnat samla och uppställa, under den knappa ledighet Riksdagens på honom hvilande många bestyr och tunga lemnat öfrig. I nu föredragna punkt får jag således förklara, att jag till ledning för mitt omdöme accepterar Herr Statsrådets och Herr chefens för Sjöförvaltningen beräkningar.

Grefve Posse: Jag vill endast säga två ord till i frågan och skall icke länge upptaga Kammarens tid. Den siste värde talaren har funnit lämpligt att tillkännagifva det han finner mina uppgifter i nu föreliggande ämne mindre tillförlitliga, men jag tager mig friheten fästa både haus och Kammarens uppmärksamhet derpå, att det är Stats-Utskottets uppgifter, icke mina, som här äro under granskning, och att jag icke bär något ansvar för Utskottets kalkyler, ty det är under dess flagg, och icke under min, som desamma under den i Utlåtandet framställda form framträdit inför Representationen. Skulle man äfven kunna antaga att något misstag uti desamma sig insmugit, det jag för min del icke tror, så är detta helt och hållet ofrivilligt, och alldeles icke föranledt af någon ens den aflägsnaste afsigt att icke vilja se det riktiga förhållandet.

Herr Lyttkens: Till svar å min förfrågan hvar de disponibla tillgångarne finnas, har jag bland annat äfven blifvit hänvisad till den sednaste revisionsberättelsen för att der finna den underrättelse jag sökte. Jag är tacksam för upplysningen, men får derjemte förklara det jag nog, äfven den förutan, lagt märke till, det revisorerne försäkrat att behållningar finnas; men då under den nu pågående diskussionen den ene förklarar att det är brist, der den andre förmärkt sig se endast tillgångar, så kan man ju, såsom nykommen riksdagsman, icke just veta hvilketdera man skall tro. Då nu emellertid från flera håll försäkras att stora besparingar och tillgångar finnas, så är jag dermed mycket belåten och önskar blott att desamma

måtte så mycket som möjligt användas till nödiga utgifter på det att skatteförhöjning såvidt sig göra låter må kunna undvikas.

Efter denna öfverläggning blef denna punkt lagd till handlingarne.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 14, i anledning af väckt motion om nedsättning i portot för svar å telegrammer;

N:o 15, i anledning af Herr Ola Nilssons motion N:o 156 om ändring af 16 § af gällande Jagtstadga; och

N:o 16, i anledning af Herr Lars Erssons motion N:o 229, om förändring i Kongl. Stadgan den 31 Januari 1855, angående justering af mått, mål och vikt.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. Husberg.

Fredagen den 18 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollsutdrag rörande de beslut som vid sammanträdet förliden gårdag blifvit af Kammaren fattade.

§ 2.

Fortsattes behandlingen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 25, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Femte Hufvudtitel.

Enligt Kammarens derom meddelade särskilda beslut skulle näst efter den vid gårdagens sammanträde sist behandlade sjunde punkten till handläggning förekomma:

Punkten 6, hvilken alltså nu föredrogs och hvarvid yttrade:

Friherre Gripenstedt: Då under diskussionen här af Konungens Rådgifvare medgifvits, att det belopp af 468,000 R:dr, om hvars användande till krigsfartygs byggande Kongl. Maj:t gjort framställning, fing